

مبانی و روش‌های عمومی حسابداری

www.ATASHANI.ir

اطلاعات مربوط به این معاملات مهمترین منبع ورود اطلاعات به سیستم حسابداری است. استاد و مدارک اولیه مربوط به معاملات معمولاً حاوی اطلاعاتی در باره طرفین معامله، نوع معامله، شرایط انجام معامله و مبلغ آن است. استاد و مدارک اولیه را استاد و مدارک مثبته نیز می‌گویند زیرا از طریق این استاد و مدارک، وقوع معاملات اثبات می‌شود.

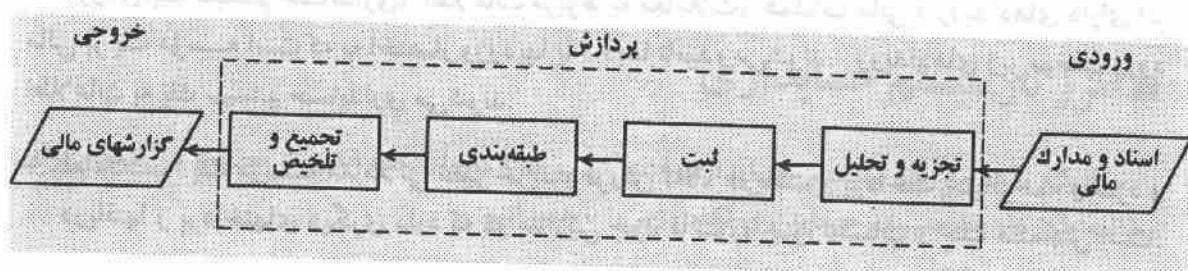
۲. عملیات فالی. یک مؤسسه برای انجام دادن فعالیتهای خود عملیاتی را نظیر تولید کالا، نقل و انتقال اجناس، سرمایه‌گذاری صاحبان مؤسسه، برداشت و تقسیم سود انجام می‌دهد. اطلاعات مربوط به این عملیات، منبع دیگری است که موجب ورود اطلاعات به یک سیستم حسابداری می‌شود. استاد و مدارک اولیه مربوط به این گونه عملیات عمدتاً توسط خود مؤسسه تهیه می‌شود و حاوی اطلاعاتی در باره عملیات انجام شده و منابع آن است.

۳. رویدادهای دارای اثر مالی. رویدادهایی نظیر فرسودگی اموال بر اثر گذشت زمان، فاسد و نایاب شدن کالاهای فرآورده‌ها و ورشکستگی شخص یا اشخاص بدھکار به یک مؤسسه بر آن مؤسسه اثر مالی می‌گذارند و موجب ورود اطلاعات به سیستم حسابداری می‌شوند. استاد و مدارک اولیه این گونه رویدادها معمولاً توسط خود مؤسسه تهیه می‌شود و حاوی اطلاعاتی در باره شرایط وضعیتهای ایجاد شده، مبلغ و تأثیری است که بر مؤسسه داشته است.

■ پردازش اطلاعات

اطلاعاتی که در جریان فعالیتهای یک مؤسسه فراهم می‌آید اگر به شکل مطلوبی مرتب نشوند برای تصمیم‌گیریهای مختلف قایده چندانی ندارند. اقدامات پیاپی و منظمی که اطلاعات موجود را به اطلاعات مطلوب تبدیل می‌کند، پردازش نامیده می‌شود.

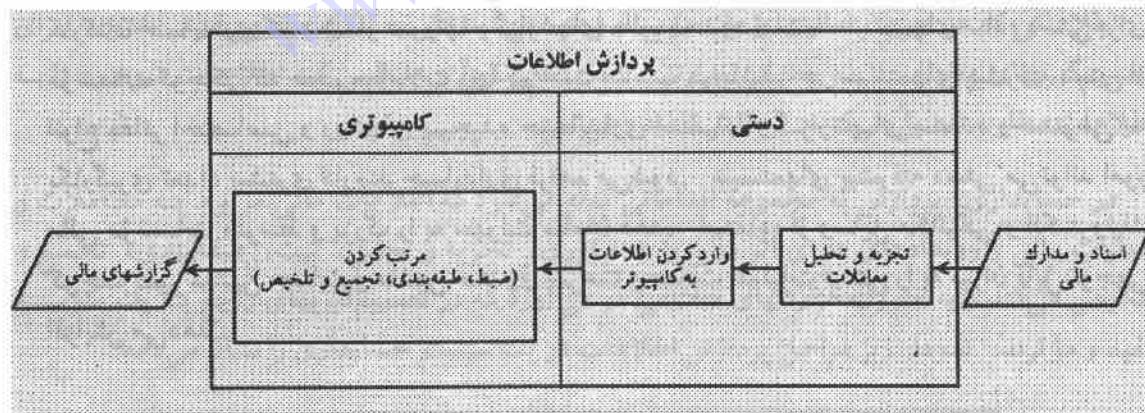
در حسابداری، پردازش به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که اطلاعات مالی مربوط به معاملات و عملیات مالی و رویدادهای دارای اثر مالی را جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل، ثبت، طبقه‌بندی، تجمع و تلخیص می‌کند و به صورت گزارش‌های مختلفی در می‌آورد که در تصمیم‌گیریهای راجع به یک مؤسسه مفید و مؤثرند. نمودار زیر مراحل پردازش اطلاعات در یک سیستم حسابداری را نشان می‌دهد:

در کتابهای درسی پایه حسابداری، معمولاً سیستم دستی به تفصیل بیان و مثالهای تشریحی نیز به این سیستم ارائه و حل می‌شود. زیرا در این سیستم، جریان کار را می‌توان به سهولت پی‌گیری و درک کرد. حال آنکه، عملیاتی که در درون یک کامپیوتر انجام می‌شود غیر قابل رویت و به سختی قابل درک است. از این‌رو، در این کتاب نیز روش‌های دستی پردازش اطلاعات حسابداری به تفصیل بیان شده است.

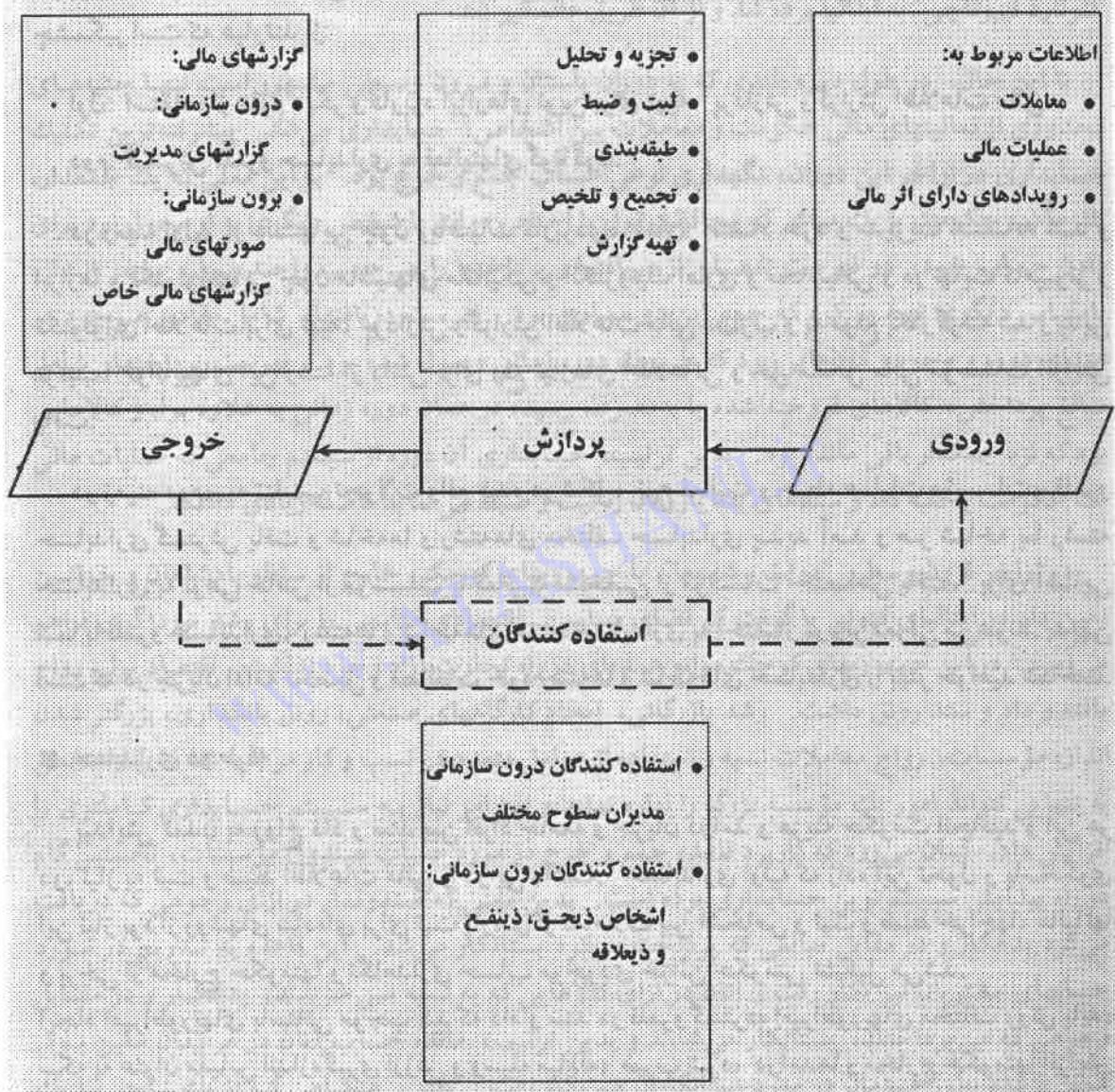
۲. سیستم پردازش کامپیوتروی. در این نوع سیستم، اطلاعات حسابداری با استفاده از کامپیوترو و دستگاههای جانبی آن طبق برنامه‌ای که قبل‌آمده شده است پردازش می‌شود. در حال حاضر انواع مختلفی از کامپیوترو با ظرفیتهای متفاوت و نامهای تجاری گوناگون در بازار موجود و مورد استفاده است. با وجود اختلاف زیادی که در شکل و اندازه و قدرت پردازش انواع کامپیوتروها وجود دارد، همگی این خصیصه مشترک را دارند که می‌توانند اطلاعات مالی را طبق برنامه‌ای که در حافظه آنها قرار می‌گیرد پردازش و گزارش‌های مالی معینی را فراهم نمایند.

در پردازش کامپیوترو اطلاعات مالی، معمولاً ابتدا معاملات و عملیات مالی تجزیه و تحلیل و سپس بوسیله دست و با استفاده از وسائل مکانیکی نظری صفحه کلید و دستگاه پانچ و گاه از طریق وسائل الکترونیک، اطلاعات مربوط به کامپیوترو تقدیم می‌شود. عملیات مربوط به ثبت، طبقه‌بندی، تجمعی و تلخیص و تهیه گزارش‌های مختلف طبق برنامه‌ای که در حافظه ماشین قرار دارد بوسیله کامپیوترو انجام و از طریق دستگاههای جانبی کامپیوترو نظری چاپگر و صفحه نمایش یا مونیتور. در اختیار استفاده کنندگان قرار می‌گیرد. نمودار زیر چگونگی پردازش اطلاعات در یک سیستم کامپیوتروی را نشان می‌دهد.

بدین ترتیب ملاحظه می‌کنید که کار حسابداری، اعم از آن که پردازش اطلاعات بوسیله دست یا کامپیوترو انجام شود مستلزم یادگرفتن مفاهیم، اصول و روش‌های این رشته از دانش است. سیستمهای پردازش کامپیوترو اطلاعات مالی معمولاً در مؤسسات بزرگ و بسیار بزرگ بکار می‌روند، زیرا این مؤسسات، فعالیتهای گسترده و معاملات متعدد و متنوعی دارند که حجم بسیار بزرگی از

در جمع‌بندی مطالب بیان شده، طرز کار و جریان اطلاعات در یک سیستم حسابداری به شکل نمودار در زیر نشان داده شده است.

■ رشته‌ها و شاخه‌های حسابداری

گفته شد که اداره موفق و کارآمد مؤسسه‌های مستلزم فراهم آوردن اطلاعات مالی است و کلیه مؤسسه‌های اعم از خصوصی و عمومی، انتفاعی و غیر انتفاعی از سیستمهای حسابداری و خدمات حسابداران برای

■ فرضیات مبنای یا مفاهیم بنیادی حسابداری

مفهوم بنیادی که زیربنای لازم را برای حسابداری مؤسسات فراهم می‌کنند و شاملوده سایر مفاهیم و اصول حسابداری قرار می‌گیرند، فرضیات مبنای حسابداری نامیده می‌شوند. فرضیات بنیادی حسابداری به لحاظ داشتن قایده در نیل به هدفها و انجام دادن عملیات حسابداری، در طول زمان به وجود آمده و به عنوان مفاهیمی بدینه و بدون نیاز به استدلال و اثبات، مورد پذیرش قرار گرفته‌اند.

فرضیات مبنای حسابداری به قرار زیر می‌باشد:

- فرض تفکیک شخصیت.
- فرض اندازه‌گیری بر حسب واحد پول.

▪ فرض تداوم فعالیت.

▪ فرض دوره مالی.

▪ فرض تعهدی.

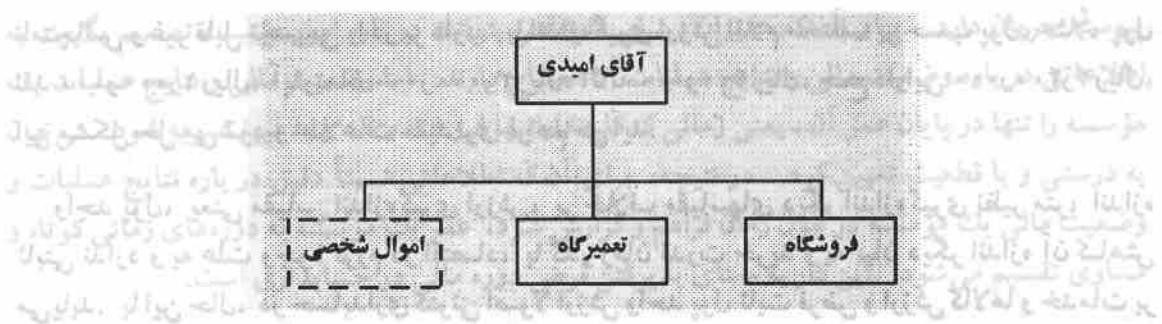
■ فرض تفکیک شخصیت. منظور از این فرض، قائل شدن موجودیتی مستقل و هویتی متمایز برای هر مؤسسه جدای از مالک یا مالکان آن و نگاهداری حساب و تهیه صورتهای مالی برای یک مؤسسه به عنوان یک شخصیت حسابداری است. این فرض، مشکلات ما را در مورد حسابداری "تعمیرگاه امید" برطرف می‌کند. زیرا با قائل شدن موجودیتی مستقل و هویتی متمایز برای "تعمیرگاه امید" جدای از مالک آن:

۱. اموالی که آقای امیدی برای تعمیرگاه خریداری می‌کند با وجود آن که قانوناً متعلق به شخص وی می‌باشد، از اموال شخصی آقای امیدی، نظیر خانه، اتومبیل و اثاثه خانه وی تفکیک و جزو اموال تعمیرگاه به حساب می‌آید و برای آن حساب یا حسابهای جداگانه‌ای نگهداری می‌شود.

۲. درآمد آقای امیدی بابت انجام دادن خدمات برای مشتریان تعمیرگاه، از درآمدهای دیگر او نظیر حقوق بازنیستگی تفکیک و جزو درآمد تعمیرگاه محسوب و برای آن حسابی جداگانه نگهداری می‌شود.

۳. مخارجی که آقای امیدی برای تعمیرگاه انجام می‌دهد از مخارج منزل و سایر مخارج شخصی وی تفکیک و برای آن حسابهای جداگانه‌ای نگهداری می‌شود.

اگر فرض آقای امیدی علاوه بر تعمیرگاه، فروشگاهی نیز دایر کرده بود، طبق فرض تفکیک شخصیت، فروشگاه نیز موجودیتی مستقل و هویتی متمایز محسوب و برای آن به عنوان یک شخصیت حسابداری، حسابهای جداگانه‌ای نگهداری می‌شد. برای روشن شدن آثار تفکیک شخصیت، اموال شخصی و مؤسسات متعلق به آقای امیدی در نمودار زیر نشان داده می‌شود:

با آن که از لحاظ مقاصد حسابداری، مؤسسه‌ات انفرادی متعلق به یک شخص حقیقی، شخصیتی جدا و متمایز از مالک خود دارند اما از نظر حقوقی این تفکیک وجود ندارد و طلبکاران این گونه مؤسسه‌ات می‌توانند طلب خود را از اموال مؤسسه و همچنین اموال شخصی صاحب مؤسسه تأمین کنند.

فرض تفکیک شخصیت در مورد شرکتها و سایر اشخاص حقوقی کاربرد روشن تری دارد. زیرا، شرکتها و سازمانها بر حسب قوانین مریبوط، شخصیت حقوقی جداگانه‌ای متمایز از صاحبان سرمایه آن پیدا می‌کنند و داراییها و تعهدات یک شرکت یا سازمان از داراییها و تعهدات صاحبان سرمایه آن جدا و به سازمان یا شرکت متعلق می‌باشد. بدین ترتیب، شخصیت حقوقی و شخصیت حسابداری شرکتها و سازمانها بر یکدیگر منطبق است و برای هر شرکت یا سازمان حسابهای جداگانه‌ای نگهداری و صورتهای مالی خاص تهیه می‌شود.

■ فرض اندازه‌گیری بر حسب واحد پول. از آنجا که پول وسیله مبادله و مقیاس مشترک اندازه‌گیری ارزش در کلیه مبادلات اقتصادی است، در حسابداری نیز معاملات و عملیات مالی و رویدادهای دارای اثر مالی بر حسب واحد پول به عنوان مقیاس مشترک اندازه‌گیری سنجیده و اطلاعات مالی بر حسب پول گزارش می‌شود. اگرچه در حسابداری، برای اندازه‌گیری کمیتهای مختلف و گزارش اطلاعات مریبوط از مقیاسهای دیگری نیز استفاده می‌شود ولی مقیاس مشترک اندازه‌گیری ارزش، تجمعی، تلخیص و ارائه اطلاعات مالی واحد پول رایج هرکشور است.

بطوری که قبلًا توضیح داده شد، استفاده از پول به عنوان مقیاس اندازه‌گیری ارزش در امپراطوریهای باستانی شروع و با رواج اقتصاد پولی و پیدایش حسابداری نوین، پول به عنوان تنها مقیاس مشترک اندازه‌گیری معاملات، اموال، مطالبات و بدهیها متداول گردید.

برای آن که فایده و لزوم مقیاس مشترک اندازه‌گیری در حسابداری روشن شود، فرض کنید که "تعمیرگاه امید" مبلغ ۱۰۰۰ ریال وجه نقد، یک دستگاه آپارتمان به مساحت ۸۰ متر مربع، یک میز کار و شش صندلی داشته باشد. گزارشی که در آن پول نقد بر حسب ریال، آپارتمان بر حسب متر مربع و اثاثه بر حسب تعداد بیان شده باشد از لحاظ تصمیم‌گیریهای مختلف فایده چندانی ندارد زیرا، اطلاعات

نامتجانس و غیر قابل تجمیعی را در بر دارد. با اندازه‌گیری ارزش اقلام مختلف بر حسب پول، مثلاً، پول نقد ۱۰۰۰،۰۰۰ ریال، آپارتمان ۴۰۰،۰۰۰ ریال، اثنانه ۴۰۰،۰۰۰ ریال، جمع دارایی ۴۰۰،۰۰۰ ریال، این مشکل حل می‌شود و اطلاعات مفیدتری فراهم می‌آید.

واحد پول، یعنی مقیاس اندازه‌گیری ارزش، بر خلاف مقیاسهای دیگر اندازه‌گیری نظری متر، اندازه ثابتی ندارد و به علت وجود تورم در اقتصاد، با اگذار زمان قدرت خرید و به بیان دیگر اندازه آن کاهش می‌یابد. با این حال، در حسابداری کنونی اصولاً ارزش واحد پول ثابت فرض و ارزش کالاهای خدمات بر اساس قیمت‌های تحقیق یافته در معاملات و هبادلات محاسبه و ثبت می‌شود. برای رفع نارسایهای ناشی از کاهش ارزش پول، روش‌های حسابداری خاصی ابداع شده است که آثار کاهش قدرت خرید پول را تحت شرایط و در مواردی معین اندازه‌گیری و در گزارش‌های مالی منعکس می‌نماید.

■ فرض تداوم فعالیت. مؤسسات اعم از کوچک و بزرگ قاعدتاً برای مدت نامحدود تشکیل و فرض می‌شود که در آینده قابل پیش‌بینی دایرند، فعالیتهای آنها استمرار دارد و قصد تعطیل یا انحلال آنها وجود ندارد. فرض تداوم فعالیت، به معنای دوام و بقای همیشگی یک مؤسسه نیست بلکه به معنای آن است که یک مؤسسه به عنوان موجودیتی مستقل می‌تواند خود را با شرایط و اوضاع و احوال متغیر اقتصادی به نحوی وفق دهد که فعالیتهای آن ادامه یابد، از داراییها برای مقاصدی که تحصیل شده‌اند استفاده و تعهدات مؤسسه به موقع ایفا شود. بنابراین، مادام که شواهدی معتبر برای پیش‌بینی توقف فعالیتهای مؤسسه در دست نباشد، حسابداری آن با فرض تداوم فعالیت انجام می‌شود.

برای روشن شدن موضوع مجدداً مثال "تعمیرگاه امید" را در نظر می‌گیریم. آقای امیدی قاعدتاً "تعمیرگاه امید" را با این فرض تأسیس می‌کند که سالهای سال دایر باشد. از اموال آن برای مقاصدی که خریداری شده‌اند استفاده شود، تعمیرگاه درآمدی داشته باشد که مخارج و تعهدات آن را تأمین کند و سودی را نیز نصیب وی بنماید. بدین ترتیب، حسابداری "تعمیرگاه امید" با این فرض انجام می‌شود که فعالیت تعمیرگاه در طول زمان استمرار دارد. حال اگر قصد آقای امیدی این بود که تعمیرگاه را تجهیز و تأسیس و سپس به دیگری واگذار و از این معامله سودی کسب نماید، طبعاً نگاهداری حسابهای جداگانه برای تعمیرگاه لازم نبود چون فرض تداوم فعالیت مصدق نداشت. اگر فرضاً پس از گذر چند سال از فعالیت "تعمیرگاه امید" آقای امیدی تصمیم بگیرد که آن را تعطیل و منحل نماید به علت از بین رفتن فرض تداوم فعالیت، در روش‌های حسابداری تعمیرگاه باید تغییرات متناسبی در جهت انطباق با وضعیت تازه داده شود.

■ فرض دوره مالی. مؤسسات معمولاً برای مدت نامحدود تشکیل و فرض می‌شود که فعالیت آنها در آینده قابل پیش‌بینی ادامه دارد. با این حال، دوران حیات یا عمر هر مؤسسه‌ای محدود است. دوران حیات یا عمر یک مؤسسه محدود به مدت زمانی است که در آن فعالیتها و معاملات مؤسسه بطور مداوم و

پیوسته جریان دارد. برای آن که مدیران و سایر اشخاص بتوانند در باره امور مؤسسه تصمیم بگیرند به اطلاعاتی در باره وضعیت مالی و نتایج عملیات آن احتیاج دارند. اما وضعیت مالی و نتایج عملیات یک مؤسسه را تنها در پایان عمر آن - یعنی زمانی که کلیه داراییها فروخته و نقد و بدهیها تسویه شود - می‌توان به درستی و با قطعیت تعیین کرد. در نتیجه، برای آن که اطلاعاتی نسبتاً دقیق در باره نتایج عملیات و وضعیت مالی یک مؤسسه در طول زمان فراهم و گزارش شود، عمر یک مؤسسه به دوره‌های زمانی کوتاه و مساوی تقسیم می‌شود. این کار به معنای پذیرفتن فرض دوره مالی در حسابداری است.

طول دوره مالی یک مؤسسه را می‌توان بنا به نوع فعالیت و شرایط محیطی آن انتخاب کرد. بطور معمول، طول دوره مالی می‌تواند یک ماه، سه ماه، شش ماه یا یک سال باشد و هر یک از این دوره‌ها را دوره حسابداری می‌نامند. عوامل متعددی نظیر سال تقویمی، قوانین و مقررات مالی، تجاری و مالیاتی و لزوم مقایسه اطلاعات مالی مؤسسات مختلف موجب شده است که نتایج عملیات و وضعیت مالی مؤسسات در دوره‌های یک ساله که اصطلاحاً سال مالی نامیده می‌شود گزارش شود. سال مالی اغلب مؤسسات ایرانی بر سال تقویمی منطبق است و از اول فروردین ماه هر سال شروع و در پایان اسفند ماه خاتمه می‌یابد. اما انتخاب سال تقویمی به عنوان سال مالی، همواره الزامی نیست و قاعده‌تاً سال مالی می‌تواند از هر تاریخی در سال تقویمی آغاز و به روز قبل از آن تاریخ در سال بعد ختم شود.

در ایران، مؤسسات فردی و بسیاری دیگر از مؤسسات، قانوناً ناگزیرند که سال شمسی را به عنوان سال مالی خود انتخاب کنند. اما شرکتهای سهامی و برخی دیگر از اشخاص حقوقی اجازه دارند که آغاز و پایان سال مالی خود را انتخاب نمایند.

تقسیم عمر پدیده‌ها و فعالیتهای مختلف به دوره‌های زمانی مساوی و ارزیابی نتایج حاصل در هر یک از این دوره‌ها در تمام زمینه‌های زندگی اجتماعی انسانها از تولد و آموزش افراد تا برنامه‌های کلان اقتصادی کشور، متداول است و در واقع به پیروی از قواعد زندگی اجتماعی، فرض دوره مالی در حسابداری متداول شده است.

با در نظر گرفتن مطالب گفته شده در این مبحث، دوره مالی متناسب برای "تمیرگاه امید" یک سال شمسی است. اما از لحاظ تسهیل آموزش و بیان تدریجی مباحث مختلف حسابداری، دوره مالی یک ماهه برای "تمیرگاه امید" انتخاب و گزارش‌های مربوط تهیه شده است.

■ فرض تعهدی. مؤسسات، معاملات و عملیات مالی متعدد و متنوعی را در طول زمان انجام می‌دهند. در موارد بسیاری، قیمت جنس یا خدمت مورد معامله، در زمان وقوع معامله پرداخت می‌شود. اما در برخی موارد، پرداخت قیمت به موعد یا موعدهایی در آینده موكول می‌گردد. مثلاً در فروش تسبیه کالا، فروشنده موافقت می‌کند که قیمت را مدتی پس از تحویل کالا، از خریدار دریافت کند. در انجام دادن خدمت نیز ممکن است اجرت خدمات یک مؤسسه، مدتی پس از انجام دادن خدمت و در مواردی حتی

پیش از آن پرداخت شود. بدین ترتیب، بین زمان معامله و زمان دریافتها و پرداختهای نقدی فاصله‌هایی پدید می‌آید. از طرفی، وجوده نقدی که مؤسسه برای امور مختلف پرداخت یا دریافت می‌کند ممکن است به دوره بلندی مربوط باشد. مثلاً مال الاجاره یک محل ممکن است برای مدت یک سال بطور یکجا پرداخت و یا در ازای پرداخت مبلغی حق بیمه، فرضاً ساختمان یک مؤسسه به مدت سه سال بیمه شود.

پذیرش فرض دوره مالی و لزوم گزارش نتایج عملیات وضعیت مالی یک مؤسسه در هر دوره مالی این پرسش را مطرح می‌کند که معاملات، پرداختها و دریافت‌های مختلف یک مؤسسه چگونه و در چه زمانی ثبت و آثار آنها در کدام دوره مالی و به چه نحو باید گزارش شود. در حسابداری کنونی، بر اساس فرض یا مبنای تعهدی، آثار معاملات و عملیات مالی در زمان وقوع، اعم از آن که وجهی بابت آن دریافت یا پرداخت شده یا نشده باشد در حسابها ثبت می‌شود. در آمدها در زمان تحقق و هزینه‌ها در دوره وقوع، بدون در نظر گرفتن زمان دریافت یا پرداخت آنها شناسایی، در حسابها ثبت و در صورتهای مالی دوره مربوط گزارش می‌شود.

- فرض دوره مالی، برخی از مشکلات ما را در حسابداری و گزارش نتایج عملیات وضعیت مالی "تعمیرگاه امید" در دوره‌های مالی مختلف برطرف می‌کند. زیرا بر اساس این فرض:
- خریدهای نسیه اموال و اجتناس توسط آقای امیدی برای "تعمیرگاه امید" باید در حسابها منعکس شود. چنانچه آقای امیدی اموال یا اجتناس تعمیرگاه را نسیه بفروشد نیز باید در حسابها منعکس شود.
- اجرت خدماتی که آقای امیدی برای مشتریان انجام می‌دهد باید پس از انجام دادن خدمت اعم از آن که بابت آن وجهی دریافت شده یا نشده باشد در حسابها ثبت شود.
- مخارج "تعمیرگاه امید" باید در زمان وقوع اعم از آن که بابت آن وجهی پرداخت شده یا نشده باشد در حسابها ثبت شود.
- در گزارش نتایج عملیات، درآمدهای تحقق یافته و هزینه‌های واقع شده مربوط به دوره مالی باید گزارش شود.

فرض تعهدی، آثار و کاربرد گسترده‌ای در حسابداری دارد. از این رو، در مباحث مرتبط مجددًا عنوان نحوه بکارگیری آن تشریح خواهد شد.

■ اصول عمومی حسابداری

میانی، قواعد و رهنمودهای حاکم بر اندازه‌گیری، ثبت، طبقه‌بندی و گزارش تابع معاملات و عملیات مالی و رویدادهای دارای اثر مالی بر یک مؤسسه را اصول حسابداری می‌نامند. این اصول، نحوه تعیین سود را مشخص و چگونگی گزارش وضعیت مالی یک مؤسسه را روشن می‌کند.

اصول عمومی حسابداری عبارتند از:

- اصل بهای تمام شده.
 - اصل تحقق درآمد.
 - اصل مقابله هزینه‌ها با درآمد.
 - اصل افشاء.
- در اینجا اصل بهای تمام شده تشریح و سایر اصول در جریان پیشرفت مباحثت بیان می‌شود.

■ اصل بهای تمام شده. کالاها و خدماتی که توسط یک مؤسسه خریداری، مصرف و فروخته می‌شود علاوه بر قیمت‌های تحقق یافته در معاملات، ارزش‌های گوناگونی چون ارزش واقعی، ارزش جاری، ارزش جایگزینی و غیره دارند. اما در حسابداری کنونی قیمت‌های تحقق یافته در معاملات که اصطلاحاً بهای تمام شده یا ارزش تاریخی نامیده می‌شود مبنای ثبت و ضبط اطلاعات و تهیه گزارش‌های مالی قرار می‌گیرد. به این معنا که اقلام مختلف دارایی، بدھی، درآمد و هزینه به قیمت‌های معامله شده یا ارزش‌های تاریخی در مدارک حسابداری ثبت و جز در موارد و تحت شرایط خاص، این قیمتها همچنان حفظ می‌شود. بهای تمام شده یا ارزش‌های تاریخی برتریهای زیر را نسبت به ارزش‌های دیگر نظری ارزش جاری، ارزش جایگزینی و غیره دارد:

۱. ارزش‌های تاریخی قابل اعتماد است زیرا همواره می‌تواند از طریق مراجعت به استناد و مدارک اولیه مربوط به معاملات تایید و اثبات شود.

۲. ارزش‌های تاریخی یا بهای تمام شده معرف ارزش عادله اقلام در زمان معامله است. زیرا قاعده‌تا از معامله‌ای منصفانه توسط خریدار و فروشنده آگاه بدست می‌آید.

۳. ارزش‌های تاریخی یا بهای تمام شده، معتبر است زیرا بر معامله واقعی مبنی است و در تعیین آن قضاوت و برآورد دخالت ندارد.

علیرغم برتریهای فوق، این انتقاد بر ارزش‌های تاریخی وارد است که تغییرات حاصل در قیمت اقلام مختلف را در طول زمان منعکس نمی‌کند و در نتیجه سود یا زیان ناشی از تغییرات قیمت اقلام مختلف تنها در زمان معامله بعدی نسبت به آنها اندازه‌گیری و ثبت می‌شود. با وجود این، ارزش تاریخی یا بهای تمام

شده یکی از اصول عمومی حسابداری کنونی و مبنای ثبت و ضبط اطلاعات و تهیه گزارش‌های مالی می‌باشد.

برای آن که چگونگی کاربرد این اصل روش شود فرض کنید آقای امیدی یک دستگاه آپارتمان را که قیمت واقعی آن در بازار ۳۵۰۰،۰۰۰ ریال است از دوستی به مبلغ ۴۰۰،۰۰۰ ریال خریداری کند. طبق اصل بهای تمام شده این ساختمان به قیمت تحقق یافته در معامله یعنی ۴۰۰،۰۰۰ ریال در حسابهای "تعمیرگاه امید" ثبت می‌شود و قیمت واقعی آن چون بر قضاوت و حدس و گمان متکی است نادیده گرفته می‌شود. حال فرض کنید که با گذشت شش ماه، ارزش جاری این آپارتمان به ۸۰۰،۰۰۰ ریال بالغ شود ارزش این ساختمان در حسابهای "تعمیرگاه امید" همچنان بدون تغییر یعنی ۴۰۰،۰۰۰ ریال باقی خواهد ماند زیرا معامله‌ای نسبت به آن انجام نشده است. در حسابداری کنونی، ارزش ساختمان مزبور تنها در زمان معامله یعنی زمان فروش آن تغییر و سود یا زیان حاصل اندازه گیری و گزارش می‌شود. البته روش‌های حسابداری گوناگونی برای گزارش تغییرات ارزش اقلام در موارد و تحت شرایط خاص و تهیه اطلاعات و گزارش‌های مالی مکمل وجود دارد که در مباحث پیشرفت‌های حسابداری با آنها آشنا خواهید شد.

■ قیود یا میثاق‌های تعدیل کننده

مبانی و قواعدی که ملاک قضاوت حرفه‌ای برای تعدیل در کاربرد اصول حسابداری قرار می‌گیرند قیود یا میثاق‌های تعدیل کننده نامیده می‌شوند. این قواعد تنها در مواردی قابل استفاده‌اند که کاربرد بدون انعطاف اصول عمومی حسابداری غیر منطقی یا غیر عملی باشد و یا نتایج نامطلوبی را به بار آورد. نظر به این که در مباحث مقدماتی حسابداری این قیود کاربردی ندارند در اینجا از توضیح آنها خودداری می‌شود و در مجلدات بعدی این کتاب در فصول مربوط موردن بحث قرار می‌گیرند.

■ استانداردها یا رویه‌های حسابداری

روشهای حسابداری مبتنی بر اصول حسابداری نحوه حسابداری انواع مختلف فعالیتها، معاملات و عملیات مالی و گزارش نتایج عملیات و وضع مالی را معین می‌کند، رویه‌ها یا استانداردهای حسابداری نامیده می‌شوند. رویه‌های حسابداری را اصول تفصیلی نیز می‌گویند. مؤسسات می‌توانند از رویه‌های مجاز طبق استانداردهای حسابداری، روشی را که بر حسب شرایط و اوضاع احوال، مناسب خود تشخیص می‌دهند انتخاب کنند ولی باید آن روش را بطور یکنواخت بکار بروند. رویه‌های حسابداری حتی در شرایط همسان نیز ممکن است از یک مؤسسه به مؤسسه دیگر تفاوت داشته باشد.

رویده‌ها یا استانداردهای حسابداری عمدتاً به حسابداری انواع گوناگون معاملات و فعالیتها مربوط می‌شود و بنابراین، در کتابهای حسابداری مالی سطح میانی مورد بحث قرار می‌گیرند. در کتابهای پایه حسابداری، فقط تعدادی از روش‌های متداول در مباحث مربوط عنوان می‌شود و در این کتاب نیز به همین ترتیب عمل خواهد شد.

■ مدل حسابداری

شروع به کار و ادامه فعالیت هر مؤسسه‌ای مستلزم آن است که منابع مالی لازم نظیر وجه نقد، محل کار، اثاثه و نظایر اینها فراهم شود. منابع مالی مورد نیاز برای تأسیس هر مؤسسه را معمولاً صاحب یا صاحبان آن مؤسسه تأمین می‌کنند. اما در جریان تأسیس و به ویژه در جریان فعالیت، یک مؤسسه می‌تواند از منابع مالی دیگران نیز استفاده کند. مثلاً ممکن است اموال یا اجتناس را بطور نسیه خریداری یا از وام بانکی استفاده نماید. در مقابل، اشخاص و مؤسسات دیگر نیز ممکن است از منابع مالی یک مؤسسه استفاده کنند، مثلاً اموال و اجتناس آن را بطور نسیه بخرند. علاوه بر این، فعالیت و کسب و کار یک مؤسسه نیز موجب می‌شود که منابعی با بابت حق الزحمه خدمات یا بهای کالاهای فروخته شده به مؤسسه وارد شود و در مقابل، مخارجی نظیر پرداخت مزد، اجاره، آب و برق و نظایر اینها باعث خروج منابع یک مؤسسه می‌شود. برای آن‌که، آثار معاملات و عملیات مالی مختلف در چارچوب فرضیات بنیادی حسابداری، تجزیه و تحلیل، اندازه‌گیری، ثبت، طبقه‌بندی، تجمیع و تلخیص و گزارش‌های مفهوم و مفیدی درباره منابع مالی و تعهدات و عملکردهای مؤسسه فراهم شود مدلی در حسابداری بکار می‌رود که اجزاء یا عناصر تشکیل دهنده آن عبارتند از:

- دارایی: اسناد پرداختی تأمینه می‌شود. در اسناد تجاری موحده می‌باشد بر اساس:
- بدھی: مبالغه می‌شود که باید پرداخت شود. مبالغه می‌شود که باید پرداخت شود.
- سرمایه: یک عوّض از بانکها و مؤسسات برای تأمین مبالغه می‌شود که باید پرداخت شود.
- درآمد: اسناد تجاری پذیرش شده. بعدها که این اسناد در شرح از راه مورد توجه قرار گیرند.
- هزینه: مبالغه می‌شود که باید پرداخت شود.

■ **دارایی**: اسناد پرداختی تأمینه می‌شود. مبالغه می‌شود که باید پرداخت شود.

اموال، مطالبات و سایر منابع متعلق به یک مؤسسه که در نتیجه معاملات، عملیات مالی یا سایر رویدادها ایجاد شده و قابل تقویم به پول و دارای منافع آتی است دارایی نامیده می‌شود. اموالی که صاحب یک مؤسسه فردی به عنوان آورده نقدی یا غیر نقدی به مؤسسه اختصاص می‌دهد، از لحاظ حسابداری جزو دارایی مؤسسه محسوب می‌شود.

مؤسسات بر حسب نوع و حجم فعالیت و اندازه، داراییهای گوناگونی دارند. اقلام زیر از جمله داراییهایی است که معمولاً در کلیه مؤسسات وجود دارد:

- قدر. وجوده نقد یکی از انواع داراییها است که در کلیه مؤسسات وجود دارد و شامل پول موجود در صندوق یک مؤسسه، موجودی حسابهای جاری و سپرده و حواله‌ها و چکهای بانکی است.

■ مطالبات. مؤسسات در جریان فعالیت و داد و ستد های خود از اشخاص و مؤسسات دیگر طلبکار می‌شوند. مطالبات یکی از رایج ترین انواع داراییهای مؤسسات است و به دو نوع عمدۀ زیر تقسیم می‌شود:

- بدهکاران.
- آستاند دریافتني.

مطالبات یک مؤسسه که در اثر فروش کالا یا انجام دادن خدمت یا دادن قرض به اشخاص و مؤسسات دیگر ایجاد شده است بدهکاران نامیده می‌شود. بدهکاران یک مؤسسه قاعدتاً متعهدند که بدهیهای خود را در موعد معین پردازنند. برخی از مؤلفان حسابداری، این نوع داراییهای مؤسسات را حسابهای دریافتني نامیده‌اند.

مطالبات یک مؤسسه که در مقابل آن از بدهکار، سند تجاری نظیر سفته یا برات گرفته شده است، آستاند دریافتني نامیده می‌شود. در آستاند تجاری موعدی معین برای پرداخت بدهی تعیین می‌شود و این آستاند قابل نقل و انتقال به دیگران است.

■ موجودیهای جنسی. اجتناسی را که مؤسسات در جریان فعالیت خود به قصد فروش یا تولید کالا و یا مصرف در عملیات خریداری و نگهداری می‌کنند موجودیهای جنسی نامیده می‌شود. موجودیهای جنسی معمولاً به سه نوع عمدۀ زیر تقسیم می‌شوند:

■ موجودی کالا. اجتناسی که به قصد فروش خریداری یا تولید شده‌اند، موجودی کالا نامیده می‌شود

■ موجودی مواد. مواد اولیه و دیگر اجتناسی که به قصد تولید کالا برای فروش خریداری شده‌اند، موجودی مواد نامیده می‌شود.

■ موجودی ملزمات. اجتناسی که برای مصرف در عملیات یک مؤسسه خریداری شده و در روال عادی فعالیت یک مؤسسه قصد فروش آنها وجود ندارد، موجودی ملزمات نامیده می‌شود.

■ دارایی ثابت. اموال با دوامی که به قصد نگهداری بلند مدت خریداری یا ساخته شده و در عملیات یک مؤسسه مورد استفاده قرار می‌گیرند. دارایی ثابت نامیده می‌شود. زمین، ساختمان، ماشین‌آلات،

اثناء، ابزار و وسائل نقلیه در شمار داراییهای ثابت به حساب می‌آیند. حساب اقلام مختلف یا گروههای عمدۀ داراییهای ثابت معمولاً به تفکیک نگهداری می‌شود اما در گزارش‌های مالی می‌توان آنها را در یک یا چند گروه طبقه‌بندی کرد.

■ بدھی

تعهداتی که یک مؤسسه در مقابل اشخاص و مؤسسات دیگر دارد و از معاملات و رویدادهای گذشته ناشی شده‌اند و باید از طریق پرداخت پول، تحویل کالا، انجام دادن خدمت یا انتقال سایر اقلام دارایی تسویه شوند بدھی نامیده می‌شود.

بدھیهای یک مؤسسه معمولاً از خرید تسبیه اموال، کالا، اخذ وام و نظایر اینها ناشی می‌شود اما ممکن است عوامل دیگری نظیر برقراری مالیات، بدھیهایی را برای یک مؤسسه ایجاد کند.

مؤسّسات بر حسب نوع و حجم فعالیت و معاملات، بدھیهای گوناگونی دارند. اقلام زیر از جمله بدھیهایی است که معمولاً در کلیه مؤسسات وجود دارد:

■ بستانکاران. تعهدات یک مؤسسه که در اثر خرید تسبیه اموال، کالا و خدمات به اشخاص و مؤسسات دیگر ایجاد شده‌اند، بستانکاران نامیده می‌شود. این نوع بدھیها قاعده‌تاً باید در موعدی معین پرداخت شوند. برخی از مؤلفان حسابداری این نوع بدھی مؤسسات را حسابهای پرداختی نامیده‌اند.

■ استاد پرداختی. بدھیهای ناشی از معاملات یک مؤسسه که در مقابل آن سند تجاری نظیر سفته یا برات صادر شده است، استاد پرداختی نامیده می‌شود. در استاد تجاری موعدی معین برای پرداخت تعیین گردیده است و دارنده استاد می‌تواند آنها را به دیگران واگذار کند.

■ وام. مبالغی که یک مؤسسه از بانکها و مؤسسات اعتباری یا سایر اشخاص و مؤسسات استقراض و به موجب قرارداد یا استاد تجاری مبادله شده، تعهد می‌کند که اصل و فرع آن را در موعد معین یا به اقساط پردازد، وام نامیده می‌شود.

■ سرمایه. حسابداری معمولی حسابداری، مسحه می‌ای. طبقه بندی این اصطلاح را می‌توان به این دو دسته تقسیم کرد: صاحبان سرمایه یک مؤسسه نسبت به داراییهای آن سرمایه نامیده می‌شود و در هر زمان از کسر کردن بدھیهای یک مؤسسه از کل داراییهای آن بدبست می‌آید. در شرکتهای سهامی به جای اصطلاح سرمایه از اصطلاح حق مالی صاحبان سهام استفاده می‌شود. برخی از مؤلفان حسابداری، در این مورد، اصطلاح حقوق صاحبان سهام را بکار برده‌اند.

حق مالی صاحب یا صاحبان سرمایه از سرمایه‌گذاری آنان در یک مؤسسه به صورت نقد و انتقال سایر داراییها ناشی می‌شود و بر اثر سود خالص مؤسسه افزایش و بر اثر زیان و برداشت صاحبان سرمایه از وجود نقد و سایر داراییهای مؤسسه کاهش می‌یابد.

■ درآمد

بهای کالای فروش رفته، خدمات انجام شده برای مشتریان و عواید سایر فعالیتهای عادی یک مؤسسه در یک دوره مالی که به تحصیل وجه نقد، افزایش سایر داراییها و یا کاهش بدیهیهای آن منجر شود، درآمد نامیده می‌شود. درآمد فروش کالا و حق‌الزحمه خدمات انجام شده متداول‌ترین نوع درآمد در اکثر مؤسسات است. اما مؤسسات ممکن است از اجاره دادن محل، دریافت کارمزد، سود سپرده بانکی و نظایر اینها نیز درآمد کسب نمایند.

■ هزینه

مؤسّسات برای اداره امور و انجام دادن فعالیتهای مربوط به کسب درآمد، مخارجی نظیر خرید مواد و کالا، پرداخت حقوق و دستمزد، اجاره، آب و برق و غیره را انجام می‌دهند که موجب خروج وجه نقد، کاهش سایر داراییها و یا افزایش بدیهیهای مؤسسه، مربوط می‌شود. بهای تمام شده کالای فروخته شده به مشتریان، مواد و ملزمات مصرف شده و خدمات مورد استفاده برای تحصیل درآمد در یک دوره مالی را هزینه می‌نامند. مخارج واقع شده در یک دوره مالی نیز که منفعت آنی ندارند هزینه آن دوره به حساب می‌آیند.

■ معادله حسابداری

- هر مؤسسه‌ای اموال، مطالبات و منابع مالی دیگری دارد که دارایی نامیده می‌شود.
 - داراییهای یک مؤسسه از منابع مالی صاحب مؤسسه و بستانکاران آن تأمین می‌شود.
 - هر مؤسسه‌ای در مقابل بستانکاران و اشخاص دیگر تعهداتی دارد که بدھی نامیده می‌شود و باید از محل داراییهای مؤسسه ایفا شود.
 - مازاد دارایی بر بدھی یک مؤسسه حق مالی صاحب یا صاحبان مؤسسه بر داراییهای آن است که سرمایه نامیده می‌شود.
- بدین ترتیب، رابطه زیر بین دارایی، بدھی و سرمایه وجود دارد:

الف - اول آذرماه

آقای امیدی تصمیم گرفت یک تعمیرگاه لوازم برقی به نام "تعمیرگاه امید" تأسیس کند. برای این کار، حسابجاری جداگانه‌ای به شماره ۱۶۸ نزد بانک تجارت شعبه زرتشت افتتاح و مبلغ ۱۰۰،۰۰۰ ریال به عنوان سرمایه به حساب مزبور واریز و رسید بانکی شماره ۱۲۳ را دریافت کرد.

ب - پنجم آذرماه

آقای امیدی برای دایر کردن تعمیرگاه یک دستگاه آپارتمان به مبلغ ۱۰۰،۰۰۰ ریال خریداری و چک شماره ۱۰۱ را به مبلغ ۳۰،۰۰۰ ریال صادر و به فروشته آپارتمان تسلیم کرد. شماره سند مالکیت این آپارتمان ۹۸۱ است.

ج - یازدهم آذرماه

آقای امیدی به منظور آماده کردن تعمیرگاه برای شروع عملیات، تعدادی اثاثه شامل میز و صندلی و فایل کایشت به مبلغ ۸۰۰،۰۰۰ ریال بطور نسیه از شرکت سپید خریداری و فاکتور شماره ۱۲۵ را دریافت کرد. قرار شد مبلغ ۵۰۰،۰۰۰ ریال از بدھی "تعمیرگاه امید" در تاریخ ۲۰ آذر ماه، مبلغ ۲۰۰،۰۰۰ ریال آن در تاریخ ۲۷ دی ماه و بقیه در تاریخ ۲۹ بهمن ماه به شرکت سپید پرداخت شود.

د - پیstem آذرماه

آقای امیدی چک شماره ۱۰۲ را به مبلغ ۵۰۰،۰۰۰ ریال بابت پرداخت بخشی از بدھی تعمیرگاه امید صادر و به شرکت سپید تسلیم کرد.

ه - پیست و پنجم آذرماه

آقای امیدی نصف اثاثه خریداری شده را مازاد بر احتیاج تشخیص داد و آن را به قیمت خرید، یعنی ۴۰۰،۰۰۰ ریال، بطور نسیه به شرکت تابان فروخت. طبق صورتحساب صادره قرار شد مبلغ ۳۰۰،۰۰۰ ریال از طلب "تعمیرگاه امید" در تاریخ سی آذر ماه و بقیه در تاریخ ۲۵ دی ماه از شرکت تابان دریافت شود.

و - سی آذرماه

آقای امیدی مبلغ ۳۰۰،۰۰۰ ریال بابت بخشی از طلب "تعمیرگاه امید" از شرکت تابان دریافت و طی رسید بانکی شماره ۵۲۵ به حسابجاری شماره ۱۶۸ بانک تجارت واریز کرد.

الف - سرمایه‌گذاری نقدی صاحب تعمیرگاه

اول آذر ماه: آقای امیدی تعمیرگاه امید را تأسیس و با افتتاح حساب‌جاري شماره ۱۶۸ نزد بانک تجارت مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال سرمایه‌گذاری اولیه خود را به این حساب واریز کرد.

تجزیه و تحلیل

تعمیرگاه امید مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال پول دارد که به حساب‌جاري شماره ۱۶۸ بانک تجارت واریز شده است. آقای امیدی مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال در تعمیرگاه امید سرمایه دارد.

وضعیت مالی تعمیرگاه امید

۱۳۷۲/۹/۱

سرمایه	+	بدھی	=	دارایی
سرمایه آقای امیدی + ۵۰۰۰۰ ریال				موجودی بانک + ۵۰۰۰۰ ریال
				اثر معامله
				توازن معادله

بطوری که ملاحظه می‌کنید پس از این رویداد مالی، "تعمیرگاه امید" مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال دارایی دارد که به شکل نقد در بانک است و آقای امیدی مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال در "تعمیرگاه امید" سرمایه دارد.

شاید این نتایج مغایر باشد اما "تعمیرگاه امید" مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال نقد در بانک دارد و آقای امیدی نیز این مبلغ را در "تعمیرگاه امید" دارد.

ب - خرید نقدی یک دستگاه آپارتمان

پنجم آذر ماه: آقای امیدی یک دستگاه آپارتمان به مبلغ ۳۰۰۰۰۰ ریال خریداری کرد.
چک شماره ۱۰۱ به همین مبلغ صادر و به فروشنده آپارتمان تسلیم شد.

تجزیه و تحلیل

"تعمیرگاه امید" مالک یک دستگاه آپارتمان به مبلغ ۳۰۰۰۰۰ ریال شده است.
موجودی نقد "تعمیرگاه امید" در بانک مبلغ ۲۰۰۰۰۰ ریال کاهش یافته است.

وضعیت مالی تعمیرگاه امید
۱۳۷۲/۹/۵

سرمایه	+	بدھی	=	دارایی
سرمایه آقای امیدی ۵۰۰۰۰ ریال				موجودی بانک آپارتمان ۵۰۰۰۰ ریال
		+ ۳۰۰۰۰۰ ریال	- ۳۰۰۰۰۰ ریال	مانده قبلی معامله
۵۰۰۰۰ ریال			= ۲۰۰۰۰۰ ریال	مانده بعد از معامله
			= ۵۰۰۰۰ ریال	توازن معادله

بطوری که ملاحظه می‌کنید، بر اثر این معامله در جمع دارایی تغییری پیدا نشده بلکه فقط بخشی از یک نوع دارایی یعنی موجودی نقد، به دارایی دیگری یعنی آپارتمان، تبدیل شده است. توازن معادله حسابداری با وجود تغییرات ناشی از این معامله همچنان برقرار است.

مقدار نقد خریداری از دستگاه آپارتمان ۳۰۰۰۰۰ ریال است. این مقدار ممکن است مقداری از دارایی دیگری باشد.

ج - خرید نسیه اثاثه اداری

بازدهم آذر ماه: آقای امیدی تعدادی اثاثه به مبلغ ۸۰۰,۰۰۰ ریال بطور نسیه از شرکت سپید خریداری کرد و ...

تجزیه و تحلیل

تعمیرگاه امید دارایی جدیدی به شکل اثاثه اداری بدست آورده است. "تعمیرگاه امید" مبلغ ۸۰۰,۰۰۰ ریال به شرکت سپید بدهی پیدا کرده است.

وضعیت مالی تعمیرگاه امید

۱۳۷۲/۹/۱۱

سرمایه	+	بدھی	=	دارایی
سرمایه آقای امیدی ۵,۰۰۰,۰۰۰	+ ۸۰۰,۰۰۰	بستانکاران	=	آپارتمان ۳,۰۰۰,۰۰۰
				موجوده بانک ۲,۰۰۰,۰۰۰
				مانده قابل معامله ۵,۰۰۰,۰۰۰
				مانده جدید ۵,۰۰۰,۰۰۰
				توازن معادله ۵,۰۰۰,۰۰۰ = ۵,۰۰۰,۰۰۰

خرید نسیه اثاثه هم بر دارایی و هم بر بدهی اثرگذاشته است. در نتیجه این معامله جمع دارایی "تعمیرگاه امید" ۸۰۰,۰۰۰ ریال افزایش پیدا کرده و در مقابل، شرکت سپید معادل همین مبلغ از تعمیرگاه امید بستانکار شده است. بطوری که ملاحظه می‌کنید پس از این معامله جمع دارایی تعمیرگاه امید ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال است که ۸۰۰,۰۰۰ ریال آن حق مالی بستانکاران یعنی بدهی تعمیرگاه و ۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال آن حق مالی صاحب تعمیرگاه یا سرمایه تعمیرگاه است. معادله حسابداری بعد از این معامله همچنان توازن خود را حفظ می‌کند ($۵,۰۰۰,۰۰۰ = ۴,۰۰۰,۰۰۰ + ۸۰۰,۰۰۰$).

د - پرداخت بخشی از بدھی

بیستم آذر ماه: آقای امیدی مبلغ ۵۰۰۰ ریال از بدھی "تعمیرگاه امید" را به شرکت سپید از حساب بانک پرداخت کرد.

تجزیه و تحلیل

موجودی نقد "تعمیرگاه امید" در بانک مبلغ ۵۰۰۰ ریال کاهش یافته است. بدھی "تعمیرگاه امید" به شرکت سپید مبلغ ۵۰۰۰ ریال کاهش یافته است.

وضعیت مالی تعمیرگاه امید

۱۳۷۱/۹/۲۰

سرمایه	+ بدهی	= دارایی
سرمایه آقای امیدی		
بستانکاران	اثاثه	آپارتمان
۸۰۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰
- ۵۰۰,۰۰۰		- ۵۰۰,۰۰۰
۵۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰
	=	
۵۳۰۰,۰۰۰		۵۳۰۰,۰۰۰
		تعادل

در نتیجه این معامله موجودی نقد تعمیرگاه در بانک مبلغ ۵۰۰۰ ریال کاهش و در مقابل بدھی تعمیرگاه به شرکت سپید معادل همین مبلغ کاهش یافته است. برابری دو طرف معادله حسابداری پس از این رویداد مالی همچنان برقرار می‌ماند ($۵۰۰۰ = ۳۰۰,۰۰۰ + ۳,۰۰۰,۰۰۰$).

بطوری نه هلا مطلبی مرتقبه، معامله پرداخت آنرا با "بعضی" می‌نامند. این معامله می‌تواند ناشی از معامله حمواره ثواری موارد وضعیت مالی "تعمیرگاه امید" سه مرتبه تغییر کند. مثلاً می‌تواند پس از این معامله حسابداری خالی و نکاحی مصلحته من شماره داده شود. مثلاً:

۵- فروش نسیه بخشی از اثاثه خریداری شده

بیستم و پنجم آذر ماه: آقای امیدی نصف اثاثه خریداری شده را به قیمت ۴۰۰,۰۰۰ ریال بطور نسیه به شرکت تابان فروخت.

تجزیه و تحلیل

اثاثه "تعمیرگاه امید" معادل مبلغ ۴۰۰,۰۰۰ ریال کاهش یافته است. "تعمیرگاه امید" مبلغ ۴۰۰,۰۰۰ ریال از شرکت تابان طلبکار شده است.

وضعیت مالی تعمیرگاه امید

۱۳۷۱/۹/۲۵

دارایی	=	بدهی	+ سرمایه
موجودی بانک		آپارتمان	بسنگکاران
مانده قبلي ۱۵۰,۰۰۰ ریال	←	۳۰۰,۰۰۰ ریال	۳۰۰,۰۰۰ ریال
معامله اثاثه	←	+ ۴۰۰,۰۰۰	- ۴۰۰,۰۰۰
مانده جدید ۱۵۰,۰۰۰ ریال	←	۴۰۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰
توافقنامه معادله	←	۳۰۰,۰۰۰ ریال	۳۰۰,۰۰۰ ریال

در نتیجه این معامله مبلغ ۴۰۰,۰۰۰ ریال از اثاثه تعمیرگاه کسر و شرکت تابان معادل همین مبلغ به "تعمیرگاه امید" بدهکار شده است. این معامله تأثیری بر جمع دارایی ندارد و توازن معادله حسابداری پس از این معامله همچنان برقرار است (ریال $300,000 - 150,000 = 150,000$).

در ۱۵۰,۰۰۰ ریال است که شرکت تابان از اثاثه تعمیرگاه بخش بدهی تعمیرگاه را با خود در ۱۵۰,۰۰۰ ریال آن حق حالی صاحب تعمیرگاه یا سرمایه تعمیرگاه است. معادله حسابداری بعد از این معامله میتوان توازن خود را حفظ نمود (۱۵۰,۰۰۰ ریال = ۱۵۰,۰۰۰ ریال + ۸۰,۰۰۰ ریال).

و- وصول بخشی از مطالبات

سی ام آذر ماه: آقای امیدی مبلغ ۳۰۰۰ ریال از طلب تعمیرگاه را از شرکت تابان دریافت و به حسابهای تعمیرگاه واریز کرد.

تحلیل و بحث

موجودی نقد "تعمیرگاه امید" در بانک مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال افزایش یافته است.
طلب "تعمیرگاه امید" از شرکت تابان مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال کاهش یافته است.

و ضعیت مالی تعمیرگاه امید
۱۳۷۲/۹/۳۰

در نتیجه این معامله، موجودی نقدی تعمیرگاه در بانک مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال افزایش و در مقابل طلب تعمیرگاه از شرکت تابان معادل همین مبلغ کاهش یافته است. توازن معادله حسابداری پس از این رویداد مالی همچنان محفوظ می‌ماند (ریال ۳۰۰,۰۰۰ + ۳۰۰,۰۰۰ = ۶۰۰,۰۰۰ ریال).

بطوری که ملاحظه می شود، معادله حسابداری ($\text{دارایی} = \text{بدهی} + \text{سرمایه}$) بدون توجه به تغییرات ناشی از هر معامله همواره توازن دارد. وضعیت مالی "تعمیرگاه امید" پس از ثبت آثار کلیه معاملات آذربایجانیه پر معادله حسابداری بطور یکجا در صفحه بعد نشان داده شده است.

تعمیرگاه امید

تاریخ	معاملات و عملیات مالی	دارایی							سرمایه + سرمایه آقای امیدی
		بانک	آپارتمان	آثاره	بسنگاران	بدهکاران	سرمایه آقای امیدی	بدهی	
۱۰-۱	سرمایه گذاری تقدی آقای امیدی	+ ۵۰۰۰ ریال	+ ۳۰۰۰ ریال	- ۲۰۰۰ ریال	- ۳۰۰۰ ریال	+ ۸۰۰۰ ریال	+ ۸۰۰۰ ریال	+ ۵۰۰۰ ریال	+ ۵۰۰۰ ریال
۱۱-	خرید تقدی یک دستگاه آپارتمان	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۲-	خرید تسبیه اثاثه اداری	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۳-	پرداخت بخشی از بدهی	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۴-	فروش تسبیه بخشی از اثاثه	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۵-	وصول بخشی از مطالبات	-	-	-	-	-	-	-	-
۱۶-	مانده پایان ماه	+ ۵۰۰۰ ریال	+ ۳۰۰۰ ریال	=	+ ۱۰۰۰ ریال	+ ۴۰۰۰ ریال	+ ۳۰۰۰ ریال	+ ۱۰۰۰ ریال	+ ۵۰۰۰ ریال

معادله حسابداری و ترازنامه

ارتباط بین معادله حسابداری و ترازنامه چیست؟ قبلاً توضیح داده شد که حسابداران گزارش‌های مالی را در قالب قواعد و اصطلاحات حسابداری تهیه می‌کنند. مثلاً اموال متعلق به یک مؤسسه را دارایی و دیون یا تعهدات آن را بدھی و حق مالی صاحب مؤسسه را سرمایه می‌گویند. معادله حسابداری، رابطه بین داراییها و بدھیها و سرمایه یک مؤسسه را نشان می‌دهد. ترازنامه یا بیلان یک گزارش یا صورت مالی است که در آن ارتباط داراییها و بدھیها و سرمایه به ترتیبی گزارش می‌شود که برای صاحبان مؤسسه، بستانکاران و سایر اشخاص علاقه‌مند به امور مالی مؤسسه مفید باشد.

ترازنامه به معادله حسابداری (یعنی: دارایی = بدهی + سرمایه) شباهت کامل دارد. در زیر ارتباط بین معادله حسابداری و ترازنامه "تعمیرگاه امید" نشان داده شده است:

سرمایه	+	بدهی	=	دارایی
سرمایه آقای امیدی		بستانکاران		بدهکاران
۳۰۰ر.۰۰۰	+	۳۰۰ر.۰۰۰	+	۳۰۰ر.۰۰۰
			۱۰۰ر.۰۰۰	۱۰۰ر.۰۰۰
				۵ر۳۰۰ر.۰۰۰
				مووجودی بانک
				آپارتمان
				اثاله
				تمیرگاه امید
				ترازنامه
				۱۳۷۱ آذر ۳۰
ریال				ریال
بدهی:				دارایی:
بستانکاران				مووجودی بانک
۳۰۰ر.۰۰۰			۱۰۰ر.۰۰۰	بدهکاران
سرمایه:			۱۰۰ر.۰۰۰	آپارتمان
سرمایه آقای امیدی			۴۰۰ر.۰۰۰	اثاله
۵ر۳۰۰ر.۰۰۰			۵ر۳۰۰ر.۰۰۰	

بطوری که ملاحظه می شود این ترازنامه طبق قواعد حسابداری تهیه و نکات زیر در آن رعایت شده است:

۱. سرفصل ترازنامه: عنوان یا سرفصل ترازنامه شامل موارد زیر است که در سه سطر جداگانه نوشته می شود:
 - نام مؤسسه. تعمیرگاه امید
 - نام گزارش. ترازنامه
 - تاریخ گزارش. ۳۰ آذر ۱۳۷۱. نوشتن تاریخ اهمیت زیادی دارد چون مبالغ مندرج در ترازنامه، وضعیت مالی مؤسسه را در آن تاریخ مشخص می کند.

۲. واحد اندازه‌گیری: واحد اندازه‌گیری معاملات در حسابداری واحد پول رایج است که در بالای هر ستون مبلغ، در ترازنامه نوشته می‌شود.

۳. ترتیب نوشتن داراییها: داراییها معمولاً به ترتیب قابلیت تبدیل به نقد در ترازنامه منعکس می‌شود یعنی اقلامی که در روال عادی عملیات سریع تر نقد می‌شوند در ابتدا و اقلامی که ثبات بیشتری دارند در انتهای ترازنامه می‌آید. باکاربرد این قاعدة کاهش نقدینگی نام دارد، در ترازنامه "تعمیرگاه امید" ابتدا موجودی بانک و سپس مانده حساب بدھکاران نوشته شده است زیرا انتظار می‌رود مطالبات تعمیرگاه در مدتی کوتاه وصول شود. پس از آن، سایر اقلام دارایی متعلق به تعمیرگاه امید یعنی آپارتمان و اثاثه اداری که به قصد استفاده در عملیات خریداری گردیده، نوشته شده است.

۵. ترتیب نوشتن بدھیها و سرمایه: سرمایه بعد از نوشتن بدھیها در ترازنامه می‌آید زیرا حق بستانکاران بر حق صاحب سرمایه تقدم دارد. یعنی از محل داراییها یک مؤسسه ابتدا باید طلب بستانکاران پرداخت شود و باقیمانده (در صورت وجود) به صاحب سرمایه تعلق می‌گیرد. بدھیها مختلف یک مؤسسه به ترتیب سررسید پرداخت در ترازنامه منعکس می‌شود. در بخش بدھی و سرمایه ترازنامه "تعمیرگاه امید" ابتدا بدھی و پس از آن سرمایه آمده است.

۴. طرز ارائه جمع دو طرف ترازنامه: در زیر جمع نهایی هر ستون در طرفین ترازنامه دو خط موازی کشیده می‌شود. اگر در نتیجه تفاوت تعداد اقلام یک ستون با اقلام ستون دیگر فاصله پیدا شود، باز هم جمع طرفین در یک سطح نوشته می‌شود. کلمه تراز به این موضوع تأکید دارد که حاصل جمع ارقام سمت راست باید با حاصل جمع ارقام سمت چپ مساوی باشد.

■ تهیه ترازنامه

ترازنامه "تعمیرگاه امید" در تاریخ ۳۰ آذر ۱۳۷۱ در زیر نشان داده شده است. بطوری که ملاحظه می‌شود مانده حسابها عیناً به ترازنامه انتقال یافته است.

تعمیرگاه امید

قاز نامه

۱۳۷۱، ۵۶۳۰

دارایی:	جمع بدھی و سرمایه	ریال ۵۳۰۰،۰۰۰
موجودی بانک	سداد	ریال ۱۸۰۰،۰۰۰
بدھکاران	بسنانکاران	ریال ۱۰۰،۰۰۰
آپارتمان	سرمایه آقای امیدی	ریال ۳۰۰۰،۰۰۰
اثاثه		ریال ۴۰۰،۰۰۰
دارایی:	جمع بدھی و سرمایه	ریال ۵۳۰۰،۰۰۰
موجودی بانک	سداد	ریال ۱۸۰۰،۰۰۰
بدھکاران	بسنانکاران	ریال ۱۰۰،۰۰۰
آپارتمان	سرمایه آقای امیدی	ریال ۳۰۰۰،۰۰۰
اثاثه		ریال ۴۰۰،۰۰۰
دارایی:	جمع بدھی و سرمایه	ریال ۵۳۰۰،۰۰۰

فصل سوم / جمع آوری اطلاعات

۴. مانده حسابهای یک مؤسسه در پایان دوره مالی به قرار زیر است:

نام حساب	مانده
بانک	۴۰,۰۰۰ ریال
بدهکاران	۸۰,۰۰۰ ریال
بستانکاران	۶۰,۰۰۰ ریال
آپارتمان	۵۰۰,۰۰۰ ریال
اثاثه اداری	۲۰۰,۰۰۰ ریال

سرمایه این مؤسسه کدام یک از ارقام زیر است؟

- الف - ۸۸۰,۰۰۰ ریال
- ب - ۷۶۰,۰۰۰ ریال
- ج - ۷۲۰,۰۰۰ ریال
- د - ۴۰,۰۰۰ ریال

۵. حساب بستانکاران یک مؤسسه در ابتدای سال ۲۸,۰۰۰ ریال مانده بستانکار داشت. در صورتی که طی سال این حساب مبلغ ۱۲۰,۰۰۰ ریال بستانکار و مبلغ ۱۱۴,۰۰۰ ریال بدهکار شده باشد، مانده حساب بستانکاران در پایان سال، کدام یک از مبالغ زیر است؟

- الف - ۳۴,۰۰۰ ریال بستانکار.
- ب - ۲۲,۰۰۰ ریال بستانکار.
- ج - ۳۴,۰۰۰ ریال بدهکار.
- د - ۲۲,۰۰۰ ریال بدهکار.

■ تمرينهای فصل سوم

تمرین ۱ - ۳

با درج کلمه "بدهکار" یا "بستانکار" جدول زیر را تکمیل کنید:

نوع حساب	افزایش	کاهش	مانده حساب
موجودی بانک			
بدهکاران			
اثاثه اداری			
بستانکاران			
سرمایه			

تمرين ٣ - ٢

در مورد هر یک از معاملات و عملیات مالی مندرج در جدول زیر، ابتدا حسابهایی را که بدهکار و بستانکار می‌شوند مشخص کنید و سپس نام هر حساب را در محل پیش‌بینی شده بنویسید. پاسخ مورد اول در جدول ارائه شده است.

بسناتکار	بدهکار	معاملات و عملیات مالی
سرمایه	موجودی نقد	۱. سرمایه‌گذاری اولیه صاحب مؤسسه. ۲. خرید نسیه اثاثه اداری. ۳. دریافت از بدهکاران بابت مطالبات. ۴. خرید نقدی آپارتمان. ۵. پرداخت به بسناتکاران بابت بدهی. ۶. خرید نقدی اثاثه اداری

تمرين ٣-٣

در جدول زیر معاملات و عملیات مالی مرداد سال ۱۳۷۲ "تعمیرگاه تهران" خلاصه و از (۱) تا (۶) شماره گذاری شده و پس از هر معامله، مانده جدید اقلام تعیین و در جدول نوشته شده است.

سرمایه		بدهی		دارایی		
		=				
سرمایه آقای تهرانی	+ ۵۰۰,۰۰۰	بستانکاران + ۳۰۰,۰۰۰	ائمه ۱۵۰,۰۰۰	آپارتمان + ۳۵۰,۰۰۰	بدهکاران + ۱۰۰,۰۰۰ - ۵۰,۰۰۰	بانک + ۲۰۰,۰۰۰ + ۵۰,۰۰۰
مانده (۱)						
۵۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰ + ۱۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰ + ۱۰۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	مانده (۲)
مانده (۲)						
۵۰۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰ - ۵۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰ + ۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	مانده (۳)
مانده (۳)						
۵۰۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰ - ۱۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰ - ۱۰۰,۰۰۰	مانده (۴)
مانده (۴)						
۵۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰ + ۷۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰ - ۷۰,۰۰۰	مانده (۵)
مانده (۵)						
۵۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰ - ۵۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰ + ۵۰,۰۰۰	مانده (۶)
مانده (۶)						
۵۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۳۰,۰۰۰	مانده

ج - خرید نسیه اثاثه اداری

خریداری شده

پازدهم آذرماه: آقای امیدی تعدادی اثاثه به مبلغ ۸۰۰۰۰ ریال بطور نسیه از شرکت سپید خریداری و فاکتور شماره ۱۲۵ را دریافت کرد.

لبت حسابداری	قاعده حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: اثاثه ۸۰۰۰۰ ریال	افزايش داراني، بدھکار می شود	دارایس (اثاثه اداری) معادل مبلغ ۸۰۰۰۰ ریال افزایش یافته است.
بستانکار: بستانکاران ۸۰۰۰۰ ریال	افزايش بدھي، بستانکار می شود	بدھي (بستانکاران) معادل مبلغ ۸۰۰۰۰ ریال افزایش یافته است.

صفحه ۱

دفتر روزنامه عمومی

تاریخ	شرح	عنوان	بطف	بدھکار	بستانکار
۱۳۷۱ آذر					

۸۰۰۰۰۰ ریال	۸۰۰۰۰۰ ریال	بستانکاران خرید نسیه اثاثه اداری از شرکت سپید طبق فاکتور خرید شماره ۱۲۵	۱۱	۱۲۵
-------------	-------------	---	----	-----

د - پرداخت بخشی از بدھی

بیستم آذرماه: آقای امیدی مبلغ ۵۰۰۰ ریال از بدھی تعمیرگاه امید را به شرکت سپید با صدور چک شماره ۱۰۲ از حساب بانک پرداخت کرد.

لیست حسابداری	قاعده حسابداری	چه واقع شده است
بدھکار: بستانکاران ۵۰۰۰ ریال	کاهش بدھی، بدهکار می‌شود	بدھی (بستانکاران) معادل مبلغ ۵۰۰۰ ریال کاهش یافته است.
بستانکار: موجودی بانک ۵۰۰۰ ریال	کاهش دارایی، بستانکار می‌شود	دارایی (موجودی بانک) معادل مبلغ ۵۰۰۰ ریال کاهش یافته است.

صفحه ۱

دفتر روزنامه عمومی

تاریخ	شرح	خطف	بدھکار	بستانکار
۱۳۷۱ آذر				

۵۰۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	بستانکاران موجودی بانک پرداخت به شرکت سپید بابت بخشی از فاکتور شماره ۱۲۵. صدور چک شماره ۱۰۲.	۲۰
---------	--------	--	----

۵- فروش نسیه بخشی از اثاثه خریداری شده

بیست و پنجم آذر ماه: آقای امیدی نصف اثاثه خریداری شده را به قیمت خرید یعنی ۴۰۰ ریال بطور نسیه به شرکت تابان فروخت.

جه واقع شده است	قاعده حسابداری	ثبت حسابداری
دارایی (مطلوبات) معادل مبلغ ۴۰۰ ریال افزایش یافته است.	افزایش دارایی، بدهکار می شود	بدهکار: بدهکاران ۴۰۰ ریال
دارایی (اثاثه اداری) معادل مبلغ ۴۰۰ ریال کاهش یافته است.	کاهش دارایی، بستانکار می شود	بستانکار: اثاثه ۴۰۰ ریال

صفحه ۱

دفتر روزنامه عمومی

تاریخ	شرح	اعطف	بدهکار	بستانکار
۱۳۷۱ آذر				

۲۵	بدهکاران اثاثه فروش نسیه تعدادی از اثاثه به شرکت تابان طبق صورتحساب ارسالی.		۴۰۰ ریال	۴۰۰ ریال
----	--	--	----------	----------

و-وصول بخشی از مطالبات

سی ام آذر ماه: آقای امیدی مبلغ ۳۰۰۰۰ ریال از طلب تعمیرگاه را از شرکت تابان دریافت و طی رسید
بانکی شماره ۵۲۵ به حسابجاری بانک واریز کرد.

ثبت حسابداری	قاعده حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: موجودی بانک ۳۰۰،۰۰۰ ریال	ازایش دارایی، بدهکار می‌شود	دارایی (موجودی بانک) معادل مبلغ ۳۰۰،۰۰۰ ریال افزایش یافته است.
بستانکار: بدهکاران ۳۰۰،۰۰۰ ریال	کاهش دارایی، بستانکار می‌شود	دارایی (مطالبات) معادل مبلغ ۳۰۰،۰۰۰ ریال کاهش یافته است.

صفحه ۱

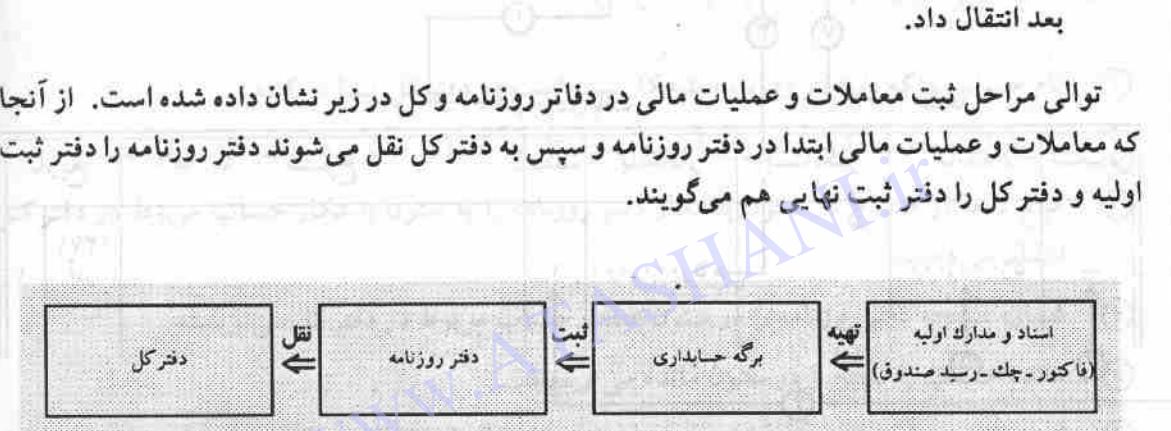
دفتر روزنامه عمومی

بستانکار	بدهکار	عطف	شرح	تاریخ
				۱۳۷۱ آذر

۳۰۰،۰۰۰	۳۰۰،۰۰۰		موجودی بانک بدهکاران	۳۰
			دریافت از شرکت تابان بابت بخشی از مطالبات و واریز آن به حسابجاری بانک تجارت. رسید بانکی شماره ۵۲۵	
۱۰۰،۰۰۰	۱۰۰،۰۰۰		جمع گردش عملیات آذر ماه	

- هیچ مطلبی نباید بین سطور یا در حاشیه دفتر نوشته شود.
 - از قلم خورده‌گی باید اجتناب شود مگر در موارد استثنایی و تنها برای تصحیح اشتباه.
 - مطالب نوشته شده را به هیچ وجه نباید پاک کرد، تراشید یا با مواد شیمیایی و نظایر آن محو کرد.
 - هیچ یک از صفحات دفتر را نباید باطل یا از آن خارج کرد.
 - در پایان هر صفحه دفتر کل باید جمع ستون بدھکار و جمع ستون بستانکار را تعیین کرد. تفاوت این دو مبلغ باید مساوی مانده حساب باشد.
 - جمع ستونهای بدھکار، بستانکار و مانده هر حساب در پایان هر صفحه را باید به اولین سطر صفحه بعد انتقال داد.

توالی مراحل ثبت معاملات و عملیات مالی در دفاتر روزنامه و کل در زیر نشان داده شده است. از آنجا که معاملات و عملیات مالی ابتداء در دفتر روزنامه و سپس به دفتر کل نقل می‌شوند دفتر روزنامه را دفتر ثبت اولیه و دفتر کل را دفتر ثبت نهایی هم می‌گویند.

■ تحریر دفاتر روزنامه و کا، تعمیم‌گاه امید

دفاتر روزنامه و کل تعمیرگاه امید پس از ثبت و انتقال تمام معاملات و عملیات مالی آذر ماه ۱۳۷۱ در صفحات بعد منعکس شده است.

دفتر روزنامه

صفحه ۱

تاریخ	شرح	عنوان	بدهکار	بستانکار
۱۳۷۱ آذر ۱	موجودی بانک سرمایه آقای امیدی		۵۰۰۰ ر.۰۰۰	۵۰۰۰ ر.۰۰۰
۵	افتتاح حسابجاری شماره ۱۶۸ نزد بانک تجارت و واریز سرمایه‌گذاری اولیه آقای امیدی برای تأسیس تعمیرگاه به حساب مزبور. رسید بانکی شماره ۱۲۳.	آپارتمان موجودی بانک	۳۰۰۰ ر.۰۰۰	۳۰۰۰ ر.۰۰۰
۱۱	خرید نقدی یک دستگاه آپارتمان. صدور چک شماره ۹۸۱ سند مالکیت شماره ۱۰۱ اثاثه بستانکاران		۸۰۰ ر.۰۰۰	۸۰۰ ر.۰۰۰
۲۰	خرید نسیه اثاثه اداری از شرکت سپید طبق فاکتور خرید شماره ۱۲۵.	بستانکاران موجودی بانک	۵۰۰ ر.۰۰۰	۵۰۰ ر.۰۰۰
۲۵	پرداخت به شرکت سپید بابت بخشی از فاکتور شماره ۱۰۲. صدور چک شماره ۱۲۵.	بدهکاران اثاثه	۴۰۰ ر.۰۰۰	۴۰۰ ر.۰۰۰
۳۰	فروش تعدادی از اثاثه خریداری شده از شرکت سپید به شرکت تابان طبق صورتحساب ارسالی.	موجودی بانک بدانکاران	۳۰۰ ر.۰۰۰	۳۰۰ ر.۰۰۰
	دریافت از شرکت تابان بابت بخشی از مطالبات و واریز به حسابجاری بانک تجارت.			۱۰۰۰ ر.۰۰۰
	جمع گردش عملیات آذر ماه		۱۰۰۰ ر.۰۰۰	۱۰۰۰ ر.۰۰۰

دفتر کل

صفحه ۱

موجودی باتک

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار	مانده	تشخیص
۱۳۷۱ آذر ۱		۱	۵ ر.۰۰۰		۵ ر.۰۰۰	بد
۱۳۷۱ آذر ۵		۱	۳ ر.۰۰۰	۴ ر.۰۰۰	۲ ر.۰۰۰	بد
۱۳۷۱ آذر ۲۰		۱	۵۰۰ ر.۰۰۰	۱ ر.۰۰۰	۱ ر.۰۰۰	بد
۱۳۷۱ آذر ۳۰		۱	۳۰۰ ر.۰۰۰	۱ ر.۰۰۰	۱ ر.۰۰۰	بد

صفحه ۱۱

بدهکاران

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار	مانده	تشخیص
۱۳۷۱ آذر ۱۵		۱	۴۰۰ ر.۰۰۰		۴۰۰ ر.۰۰۰	بد
۱۳۷۱ آذر ۳۰		۱	۳۰۰ ر.۰۰۰	۳۰۰ ر.۰۰۰	۱۰۰ ر.۰۰۰	بد

صفحه ۱۵

آپارتمان

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار	مانده	تشخیص
۱۳۷۱ آذر ۵		۱	۳ ر.۰۰۰	۳ ر.۰۰۰	۱۰۰ ر.۰۰۰	بد

صفحه ۱۶

الائمه

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار	مانده	تشخیص
۱۳۷۱ آذر ۱۱		۱	۸۰۰ ر.۰۰۰		۸۰۰ ر.۰۰۰	بد
۱۳۷۱ آذر ۲۵		۱	۴۰۰ ر.۰۰۰	۴۰۰ ر.۰۰۰	۴۰۰ ر.۰۰۰	بد

دفتر کل

بستانکاران

صفحه ۲۱

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار	مانده	تشخیص
۱۳۷۱ آذر ۱۱		۱		۸۰۰ر٠۰۰	۸۰۰ر٠۰۰	بس
۱۳۷۱ آذر ۲۰		۱	۵۰۰ر٠۰۰	۴۰۰ر٠۰۰	۳۰۰ر٠۰۰	بس

صفحه ۵۱

سومایه آقای امیدی

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار	مانده	تشخیص
۱۳۷۱ آذر ۱		۱		۵۰۰ر٠۰۰	۵۰۰ر٠۰۰	بس

■ تراز آزمایشی

گفتیم که در سیستم حسابداری دو طرفه هر معامله به مبلغ بدهکار و مبلغ بستانکار مساوی در حسابها ثبت می شود. اگر در نقل اقلام اشتباہی روی ندهد و حسابها درست مانده گیری شود جمع حسابهای دارای مانده بدھکار با جمع حسابهای دارای مانده بستانکار مساوی خواهد بود. تراز آزمایشی فهرستی است از مانده حسابهای دفتر کل که معمولاً در پایان هر ماه تهیه می شود و حسابداران را از تساوی اقلام نقل شده به دفتر کل و مانده گیری صحیح حسابها مطمئن می سازد.

تراز آزمایشی جزو مدارک رسمی حسابداری نیست و برای آن که هر اشتباہی را بتوان به سادگی تصحیح و بر طرف کرد با مداد نوشته می شود. تراز آزمایشی بنا بر نیازهای هر مؤسسه به شکلهای مختلف تهیه و ستون بندی می شود. متداول ترین نوع تراز آزمایشی به قرار زیر است:

- تراز آزمایشی دو ستونی.
- تراز آزمایشی چهار ستونی
- تراز آزمایشی دو ستونی. مراحل تهیه تراز آزمایشی دو ستونی به شرح زیر است:

تراز آزمایشی با جمع گردش عملیات دفتر روزنامه مساوی باشد. کشیدن دو خط موازی ذیل دو ستون آخر تراز آزمایشی در صورتی که جمع مانده‌های بدھکار با جمع مانده‌های بستانکار مساوی باشد. کشیدن دو خط موازی بدین معنی است که کار تهیه تراز آزمایشی به اتمام رسیده است.

تراز آزمایشی چهارستونی زیر از روی حسابهای تعمیرگاه امید در تاریخ ۳۰ آذر ۱۳۷۱ تهیه شده است. بطوری که ملاحظه می شود جمع اقلام در دوستون اول تراز آزمایشی با جمع گردش عملیات دفتر روزنامه در یکسان آذر ماه مساوی است.

تعمیرگاه امید
تراز آزمایشی چهار ستوانی
۱۳۷۱ آذر ۳۰

مانده حساب		گردش حساب		نام حساب
بستانکار	بدهکار	بستانکار	بدهکار	
۱۰۰ر.۰۰۰	۳۵۰ر.۰۰۰	۵۰ر.۰۰۰	۴۰۰ر.۰۰۰	موجودی بانک
۱۰۰ر.۰۰۰	۳۰۰ر.۰۰۰	-	۳۰۰ر.۰۰۰	بدهکاران
۳۰۰ر.۰۰۰	۴۰۰ر.۰۰۰	۴۰۰ر.۰۰۰	۸۰۰ر.۰۰۰	آپارتمان
۳۰۰ر.۰۰۰	-	۸۰۰ر.۰۰۰	۵۰۰ر.۰۰۰	اثاثه
۵۰ر.۰۰۰	-	۵۰ر.۰۰۰	-	بستانکاران
۵۰ر.۰۰۰	۵۰ر.۰۰۰	۱۰۰ر.۰۰۰	۱۰۰ر.۰۰۰	سرمایه آقای امیدی

تراز آزمایش

فهرستی است از نام و مانده حسابهای دفتر کل که معمولاً در پایان هر ماه به منظور آزمون توازن مانده حسابهای دفتر کل تهیه می شود و به عنوان مبنای برای تهیه صورتهای مالی مورد استفاده قرار می گیرد.

فصل

۵

درآمد و هزینه

■ با مطالعه این فصل مطالب زیر را فراموش نگیرید:

مفهوم درآمد

نحوه ثبت درآمدهای نقدی و غیرنقدی

مفهوم هزینه

نحوه ثبت هزینه‌های نقدی و غیرنقدی

نحوه ثبت وصول مطالبات

نحوه ثبت پرداخت بدھیها

نحوه تهیه صورت سود و زیان

نحوه تهیه صورتحساب سرمایه

نحوه تهیه ترازنامه

نحوه بستن حسابهای درآمد و هزینه

نحوه تهیه تراز آزمایشی اختتامی

در فصل قبل نحوه ثبت رویدادهای مالی را در دفاتر روزنامه و کل فراگرفتیم و معاملات و عملیات مالی آذربایجان تعمیرگاه امید را در دفاتر روزنامه و کل ثبت کردیم. رویدادهایی را که تا این فصل در مدارک مالی تعمیرگاه امید ثبت کردیم دارای مشخصه‌های زیر بود:

■ بر معادله حسابداری اثر داشت.

■ سرمایه تعمیرگاه را تغییر نمی‌داد.

هنگامی که یک مؤسسه درآمدی بدست من آورد یا برای اجرای عملیات، هزینه‌ای را متحمل می‌شود، سرمایه مؤسسه تغییر می‌کند. درآمد، سرمایه را افزایش و هزینه، سرمایه را کاهش می‌دهد.

سرمایه	
+	
↑ درآمد 	↓ هزینه

تعمیرگاه امید در تاریخ ۵ دی ماه ۱۳۷۱ با بت تعمیر تلویزیونهای مؤسسه آموزشی سام مبلغ ۲۶۰ ریال دریافت کرد. نحوه تجزیه و تحلیل و ثبت درآمد مزبور در حسابها، در جدول زیر منعکس است.

فروش نقدی خدمات

۵ دی ماه: دریافت ۲۶۰ ریال پول با بت تعمیر تلویزیونهای مؤسسه آموزشی سام		
ثبت حسابداری	قاعدۀ حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: موجودی صندوق ۲۶۰ ریال	افزایش دارایی، بدهکار می شود	موجودی صندوق معادل مبلغ ۲۶۰ ریال افزایش یافته است.
بستانکار: درآمد تعمیرات ۲۶۰ ریال	افزایش درآمد، بستانکار می شود	درآمد تعمیرات معادل مبلغ ۲۶۰ ریال افزایش یافته است.
درآمد تعمیرات		موجودی صندوق
۲۶۰	۱۰/۵	۲۶۰

■ درآمد غیر نقدی. طبق اصول حسابداری، درآمد در دوره‌ای که تحقق می‌یابد اعم از آن که نقداً دریافت شده یا نشده باشد، شناسایی و در حسابها ثبت می‌شود. در مؤسسه خدماتی، هر زمان که خدمتی برای مشتریان انجام و مؤسسه مستحق دریافت اجرت شد، درآمد حاصل شناسایی و در دفاتر ثبت می‌شود. فروش نسیه خدمات موجب می‌شود که مطالبات یا در واقع دارایی مؤسسه افزایش یابد؛ در مقابل در طرف دیگر معادله حسابداری، سرمایه افزایش می‌یابد و بدین ترتیب، توازن معادله حسابداری همچنان برقرار می‌ماند. اثر فروش نسیه خدمات بر معادله حسابداری در زیر نشان داده شده است:

$$\begin{array}{ccccccc}
 & & \text{سرمایه} & + & \text{بدهی} & = & \text{دارایی} \\
 & & + & & \cdot & & + \\
 & & \text{دارایی (بدهکاران) افزایش می‌یابد} & & \text{بدهی تغییری نمی‌کند} & & \text{سرمایه افزایش می‌یابد}
 \end{array}$$

اصل تحقق درآمد

شناصایی و ثبت درآمد در زمان فروش کالا یا انجام دادن خدمت است اعم از این که بهای آن نقداً وصول شده یا نشده باشد.

تعمیرگاه امید در تاریخ ۱۵ دی ماه ۱۳۷۱ بابت تعمیر تلویزیونهای هتل پیام صورتحسابی به مبلغ ۳۵۰،۰۰۰ ریال تهیه کرد و قرار شد مبلغ این صورتحساب حداقل طی دو هفته دریافت شود. نحوه تجزیه و تحلیل و ثبت درآمد مزبور در حسابها در جدول زیر منعکس است:

فروش نیمه خدمات

۱۵ دی ماه: ارسال صورتحسابی به مبلغ ۳۵۰ ریال برای هتل پیام بابت حق الزحمه خدمات انجام شده.

ثبت حسابداری	قاعدۀ حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: بدھکاران ۳۵۰،۰۰۰	افزايش داراني، بدھکار مي شود	بدھکاران معادل مبلغ ۳۵۰ ریال افزایش يافته است.
بستانکار: درآمد تعمیرات ۳۵۰،۰۰۰	افزايش درآمد، بستانکار مي شود	درآمد تعمیرات معادل مبلغ ۳۵۰ ریال افزایش يافته است.

درآمد تعمیرات		بدھکاران	
۲۶۰،۰۰۰	۱۰/۵	۱۰۰،۰۰۰	۱۰/۱۵
۳۵۰،۰۰۰	۱۰/۱۵	۳۵،۰۰۰	

■ هزینه

مؤسسات خدماتی برای کسب درآمد، هزینه‌های متعددی را نظیر: دستمزد کارکنان، اجاره، آب و برق و تلفن متحمل می‌شوند. هنگامی که مؤسسه‌ای هزینه‌ای متحمل می‌شود، سرمایه کاهش می‌یابد. هزینه مؤسسات را می‌توان به حساب سرمایه بدھکار کرد اما برای آن که هزینه‌های یک مؤسسه در هر دوره زمانی مشخص باشد هزینه‌های واقع شده را به جای حساب سرمایه به حساب هزینه‌های مختلف بدھکار می‌کنیم.

حساب هزینه	
	+ بدهکار

حساب هزینه بر اثر مخارج نقد و نسیه‌ای که نسبت به آن نوع هزینه واقع می‌شود، بدهکار می‌گردد و مانده حسابهای هزینه همواره بدهکار است.

هزینه
بهای کالاها و خدماتی است که در عملیات یک مؤسسه برای کسب درآمد به مصرف می‌رسد.

مؤسّسات ممکن است هزینه‌های خود را نقداً پرداخت کنند و یا بطور نسیه انجام دهند که هر یک را جداگانه در زیر مطالعه می‌کنیم.

■ هزینه‌های نقدی. پرداخت پول از صندوق یا حساب بانکی با بت هزینه موجب می‌شود که وجه نقد از مؤسّسه خارج شود و دارایی مؤسّسه کاهش یابد؛ در مقابل، در طرف دیگر معادله حسابداری، سرمایه کاهش می‌یابد و بدین ترتیب توازن معادله حسابداری همچنان برقرار می‌ماند. اثر مخارج نقدی بر معادله حسابداری در زیر نشان داده شده است:

-	بدهی	+	سوامیه	-	دارایی
دارایی کاهش می‌یابد			سرمایه کاهش نمی‌کند		بدهی تغییری نمی‌کند

تعمیرگاه امید در تاریخ ۲۱ دی ماه ۱۳۷۱ بابت مخارج نگهداری آپارتمان مبلغ ۲۰۰۰ ریال پرداخت کرد. نحوه تجزیه و تحلیل و ثبت این هزینه در حسابهای در جدول زیر منعکس است:

مخارج نقدی

۲۱ دی ماه: پرداخت مبلغ ۲۰۰۰ ریال پول از صندوق بابت هزینه نگهداری آپارتمان

ثبت حسابداری	قاعده حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: هزینه نگهداری آپارتمان ۲۰۰۰ ریال	افزایش هزینه، بدهکار می‌شود	هزینه نگهداری آپارتمان معادل مبلغ ۲۰۰۰ ریال افزایش یافته است.
بستانکار: موجودی صندوق ۲۰۰۰ ریال	کاهش دارایی، بستانکار می‌شود	موجودی صندوق معادل مبلغ ۲۰۰۰ ریال کاهش یافته است.
موجودی صندوق		هزینه نگهداری آپارتمان
۲۰۰۰ ریال ۱۰/۲۱	۲۶۰۰۰ ریال ۱۰/۵	۲۰۰۰ ریال ۱۰/۲۱

■ هزینه‌های غیر نقدی. طبق اصول حسابداری، هزینه‌ها در دوره‌ای که واقع می‌شوند اعم از آن که نقداً پرداخت شده یا نشده باشند شناسایی و در حسابها ثبت می‌شوند. مخارج نسیه موجب می‌شود که بستانکاران و یا در واقع بدھی مؤسسه افزایش یابد؛ در مقابل، در طرف دیگر معادله حسابداری، سرمایه کاهش می‌یابد و بدین ترتیب توازن معادله حسابداری همچنان برقرار می‌ماند.

سرمایه	+	بدھی	=	دارایی
-		+		-
سرمایه افزایش می‌یابد		بدھی افزایش می‌یابد		دارایی تغییری نمی‌کند

فرض تعهدی

روش پذیرفته شده حسابداری است که بر اساس آن آثار معاملات و عملیات مالی در زمان وقوع اعم از آن که وجهی بابت آن دریافت یا پرداخت شده یا نشده باشد در حسابها ثبت می‌شود. در این فرض، درآمد در زمان تحقق و هزینه‌ها در دوره وقوع بدھون در نظر گرفتن زمان دریافت یا پرداخت، شناسایی و در حسابها ثبت و در صورتهای مالی دوره مربوط منعکس می‌شود.

تعمیرگاه امید با بت درج آگهی در روزنامه اطلاعات صورتحسابی به تاریخ ۲۲ دی ماه ۱۳۷۱ دریافت کرد. این صورتحساب که مبلغ آن ۷۰،۰۰۰ ریال است باید طرف یک هفته پرداخت شود. نحوه تجزیه و تحلیل و ثبت هزینه مزبور در حسابها، در جدول زیر منعکس است.

مخارج نسیه

۲۲ دی ماه: دریافت صورتحسابی به مبلغ ۷۰ ریال از روزنامه اطلاعات با بت درج آگهی		
ثبت حسابداری	قاعدۀ حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: هزینه تبلیغات ۷۰،۰۰۰ ریال	افزایش هزینه، بدهکار می‌شود	هزینه تبلیغات معادل مبلغ ۷۰،۰۰۰ ریال افزایش یافته است.
بستانکار: بستانکاران ۷۰،۰۰۰ ریال	افزایش بدھی، بستانکار می‌شود	بدھی معادل مبلغ ۷۰ ریال افزایش یافته است.
بستانکاران		هزینه تبلیغات
مانده ۳۰۰،۰۰۰ ریال ۷۰،۰۰۰ ریال	۱۰/۲۲	۷۰،۰۰۰ ریال ۱۰/۲۲

■ وصول مطالبات

مطالبات یک مؤسسه خدماتی معمولاً از فروش داراییها یا فروش نسیه خدمات ایجاد می‌گردد که در اصول، تفاوتی با یکدیگر ندارند. هنگامی که تمام یا بخشی از طلب یک مؤسسه دریافت می‌شود در واقع مطالبات به نقد تبدیل می‌گردد؛ به عبارت دیگر، یک نوع دارایی یعنی بدھکاران به صورت دارایی دیگری یعنی وجه نقد در می‌آید و در نتیجه، جمع دارایی تغییری نمی‌کند. چون در طرف دیگر معادله حسابداری نیز تغییری پدید نمی‌آید بنا بر این، توازن معادله حسابداری همچنان برقرار می‌ماند. اثر وصول مطالبات بر معادله حسابداری در زیر نشان داده شده است:

$$\begin{array}{ccccccc}
 & & & & & & \text{دارایی} \\
 & & & & & & \cdot \\
 & & سرمایه & + & بدھی & = & \text{دارایی} \\
 & & \cdot & & \cdot & & \cdot \\
 \text{دارایی تغییری نمی‌کند} & & سرمایه تغییری نمی‌کند & & & & \text{دارایی تغییری نمی‌کند}
 \end{array}$$

تعمیرگاه امید دو فقره طلب خود را بابت فروش نسیه اثاثه و فروش نسیه خدمات در دی ماه دریافت کرد و صول این مطالبات را جداگانه در زیر مطالعه می‌کنیم:

■ وصول طلب ناشی از فروش نسیه دارایی. همانطورکه در فصول قبل توضیح داده شد تعمیرگاه امید در تاریخ ۲۵ آذر ماه ۱۳۷۱ تعدادی اثاثه که مازاد بر احتیاج بود به قیمت ۴۰۰,۰۰۰ ریال بطور نسیه فروخت. مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال از طلب تعمیرگاه امید در تاریخ ۳۰ آذر ۱۳۷۱ دریافت شد و قرار شد بقیه در تاریخ ۲۵ دی ماه ۱۳۷۱ از شرکت تابان دریافت شود. تعمیرگاه امید در تاریخ ۲۵ دی ماه طلب ماه قبل خود را طی یک فقره چک به مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال از شرکت تابان دریافت و به حساب جاری تعمیرگاه در بانک تجارت منظور کرد. وصول طلب تعمیرگاه امید از شرکت تابان در جدول زیر تجزیه و تحلیل و در حسابها ثبت شده است:

وصول طلب ناشی از فروش نسیه دارایی

۲۵ دی ماه: دریافت یک فقره چک به مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال از شرکت تابان بابت طلب ماه قبل

ثبت حسابداری	قائمه حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: موجودی بانک ۱۰۰,۰۰۰ ریال	افزایش دارایی، بدهکار می‌شود	موجودی بانک معادل مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال افزایش یافته است.
بستانکار: بدهکاران ۱۰۰,۰۰۰ ریال	کاهش دارایی، بستانکار می‌شود	بدهکاران معادل مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال کاهش یافته است.

بدهکاران	موجودی بانک
۱۰۰,۰۰۰ ریال ۱۰/۲۵	مانده ۱۰۰,۰۰۰ ریال ۱۰/۲۵

■ وصول طلب ناشی از فروش نسیه خدمات. همانطورکه ملاحظه شد تعمیرگاه امید در تاریخ ۱۵ دی ۱۳۷۱ بابت حق‌الزحمه خدمات انجام شده صورتحسابی را به مبلغ ۳۵۰,۰۰۰ ریال برای هتل پیام ارسال کرد. قرار شد که هتل پیام مبلغ این صورتحساب را حداکثر طی دو هفته به تعمیرگاه امید پرداخت کند. تعمیرگاه امید در تاریخ ۲۶ دی ماه ۱۳۷۱ طلب ماه جاری مبلغ ۳۵۰,۰۰۰ ریال از هتل پیام دریافت کرد.

وصول طلب تعمیرگاه امید از هتل پیام در جدول زیر تجزیه و تحلیل و در حسابها ثبت شده است:

وصول طلب ناشی از فروش نسیه خدمات

۲۶ دی ماه: دریافت مبلغ ۳۵۰ ریال وجه نقد از هتل پیام با بابت طلب ماه جاری		
لبت حسابداری	قاعدۀ حسابداری	جه واقع شده است
بدهکار: موجودی صندوق معادل مبلغ ۳۵۰ ریال	افزايش دارایي، بدهکار من شود	موجودی صندوق معادل مبلغ ۳۵۰ ریال ریال افزایش یافته است.
بستانکار: بدهکاران ۳۵۰ ریال	کاهش دارایي، بستانکار من شود	بدهکاران معادل مبلغ ۳۵۰ ریال کاهش یافته است.
بدهکاران		موجودی صندوق
مانده ۱۰/۲۵ ۳۵۰ ریال ۱۰/۲۶	۱۰۰ ریال ۱۰/۱۵	۲۰۰ ریال ۱۰/۲۱ ۳۵۰ ریال ۱۰/۲۶

■ پرداخت بدھیها

بدھیهای یک مؤسسه خدماتی معمولاً از خرید نسیه دارایهایها و یا انجام دادن مخارج نسیه ایجاد می‌گردد که در اصول تفاوتی با یکدیگر ندارند. پرداخت تمام یا بخشی از بدھی یک مؤسسه، موجب خروج وجه نقد از مؤسسه می‌شود و در واقع دارایی کاهش می‌یابد؛ در مقابل، در طرف دیگر معادله حسابداری، همان مبلغ از بدھی کاسته می‌شود و در نتیجه، توازن معادله حسابداری همچنان برقرار می‌ماند. اثر پرداخت بدھیها بر معادله حسابداری در زیر نشان داده شده است:

-	بدھی	+	سرمایه	=	دارایی
	-		بدھ کاهش می‌یابد		دارایی کاهش می‌یابد

تعمیرگاه امید دو فقره بدھی خود را بابت خرید نسیه اثنانه و مخارج نسیه در دی ماه پرداخت کرد.

پرداخت این بدهیها را جداگانه، در زیر مطالعه می‌کنیم:

■ پرداخت بدهی ناشی از خرید دارایی. همانطور که در فصول قبل توضیح داده شد تعمیرگاه امید در تاریخ ۱۱ آذر ماه ۱۳۷۱ تعدادی اثاثه به مبلغ ۸۰۰,۰۰۰ ریال بطور نسیه از شرکت سپید خریداری کرد. مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ ریال از بدهی تعمیرگاه در تاریخ ۲۰ آذر ماه ۱۳۷۱ پرداخت شد و قرار شد مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال آن در تاریخ ۲۷ دی ماه و بقیه در تاریخ ۲۹ بهمن ماه پرداخت شود. تعمیرگاه امید در تاریخ ۲۷ دی ماه بخشی از بدهی خود را به شرکت سپید طی چک شماره ۱۰۳ به مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال پرداخت کرد. پرداخت بدهی تعمیرگاه به شرکت سپید در جدول زیر تجزیه و تحلیل و در حسابها ثبت شده است:

پرداخت بدهی ناشی از خرید دارایی

۲۷ دی ماه: صدور چک شماره ۱۰۳ به مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال بابت پرداخت بخشی از بدهی تعمیرگاه امید به شرکت سپید

ثبت حسابداری	قاعده حسابداری	چه واقع شده است
بدهکار: بستانکاران ۲۰۰,۰۰۰	کاهش بدمی، بدهکار می‌شود	بدهی معادل مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال کاهش یافته است.
بستانکار: موجودی بانک ۲۰۰,۰۰۰	کاهش دارایی، بستانکار می‌شود	موجودی بانک معادل مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال کاهش یافته است.

مواردی بانک		بستانکاران	
۱۰/۲۷	۱۰/۲۷	۳۰۰,۰۰۰	۱۰/۲۷
۱۰/۲۵	۱۰/۲۵	۷۰,۰۰۰	۱۰/۲۲

■ پرداخت بدهی ناشی از هزینه‌های غیر نقدی. همانطور که ملاحظه شد تعمیرگاه امید با بت درج آگهی در روزنامه اطلاعات صورتحسابی در تاریخ ۲۲ دی ماه دریافت کرد. این بدهی که مبلغ آن ۷۰,۰۰۰ ریال بود باید ظرف یک هفته پرداخت می‌شد. تعمیرگاه امید در تاریخ ۲۸ دی ماه ۱۳۷۱ طلب روزنامه اطلاعات را طی چک شماره ۱۰۴ پرداخت کرد. پرداخت بدهی تعمیرگاه امید به روزنامه اطلاعات در جدول زیر تجزیه و تحلیل و در حسابها ثبت شده است:

پرداخت بدھی ناشی از هزینه‌های غیر نقدی

۲۸ دی ماه: صدور چک شماره ۱۰۴ به مبلغ ۷۰۰۰۰ ریال با بت پرداخت بدھی تعمیرگاه امید به مؤسسه اطلاعات

ثبت حسابداری	قاعدۀ حسابداری	چه واقع شده است
بدھکار: بستانکاران ۷۰۰۰۰ ریال	کاهش بدھی، بدھکار می‌شود	بدھی معادل مبلغ ۷۰۰۰۰ ریال کاهش یافته است.
بستانکار: موجودی بانک ۷۰۰۰۰ ریال	کاهش دارایی، بستانکار می‌شود	موجودی بانک معادل مبلغ ۷۰۰۰۰ ریال کاهش یافته است.
موجودی بانک		بستانکاران
۲۰۰۰۰۰ ۱۰/۲۷ ۷۰۰۰۰۰ ۱۰/۲۸	مانده ۱۵۰۰۰۰۰ ۱۰/۲۵	۳۰۰۰۰۰ ۱۰/۲۲ ۷۰۰۰۰۰ ۱۰/۲۸

■ تهیه توازن آزمایشی

همانطور که قبلاً گفته شد، معمولاً در پایان هر ماه برای حصول اطمینان از توازن حسابهای دفتر کل، توازن آزمایشی تهیه می‌شود و این توازن مبنای تهیه صورتهای مالی قرار می‌گیرد. بنابراین، پیش از تشریح نحوه تهیه صورتهای مالی ابتدا حسابهای دفتر کل تعمیرگاه امید مانده‌گیری و سپس توازن آزمایشی تعمیرگاه در پایان دی ماه ۱۳۷۱ تهیه می‌شود.

حسابهای تعمیرگاه امید پس از مانده‌گیری حسابها در پایان دی ماه، در صفحه بعد نشان داده شده است:

تعمیرگاه آمید

سرمایه

+

بدھی

=

دارایی

سرمایه

بستانکاران

موجودی صندوق

مانده ۵۰۰ر.۱۰۰	۳۰۰ر.۰۰۰	مانده ۲۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۷	۲۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۱	۲۶۰ر.۰۰۰ ۱۰/۵
	۷۰ر.۰۰۰	۱۰/۲۲ ۷۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۸		۳۵۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۶
	۳۷۰ر.۰۰۰	۲۷۰ر.۰۰۰	۲۰ر.۰۰۰	۶۱۰ر.۰۰۰

مانده ۱۰۰ر.۰۰۰

درآمد تعمیرات

۲۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۵
۲۵۰ر.۰۰۰ ۱۰/۱۵
مانده ۶۱۰ر.۰۰۰

موجودی بانک

۲۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۷	۱۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۵
۷۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۸	۱۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۶
۲۷۰ر.۰۰۰	۱۰۰ر.۰۰۰

مانده ۱۰۰ر.۰۰۰

هزینه تکهداری آپارتمان

۲۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۱

هزینه تبلیغات

۷۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۲

بدھکاران

مانده ۱۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۵	۱۰۰ر.۰۰۰ ۱۰/۱۵
۲۵۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۶	۳۵۰ر.۰۰۰ ۱۰/۲۴
۴۵۰ر.۰۰۰	۴۵۰ر.۰۰۰

آپارتمان

مانده ۳۰۰ر.۰۰۰

اثاثه

مانده ۴۰۰ر.۰۰۰

سرمایه

بدھی

=

دارایی

هزینه ها - درآمد + سرمایه اول دوره

+ ۱۰۰ر.۰۰۰ = ۱۰۰ر.۰۰۰

۱۰۰ر.۰۰۰

تراز آزمایشی تعمیرگاه امید بر اساس مانده حسابهای دفتر کل در پایان دی ماه در زیر ارائه شده است. بطوری که ملاحظه می شود مانده حساب بدھکاران در پایان دی ماه صفر است یعنی تعمیرگاه امید در پایان دی ماه مطالباتی ندارد.

تعمیرگاه امید تراز آزمایشی ۱۳۷۱ ماه ۳۰		
نام حساب	مانده بدھکار	مانده بستانکار
موجودی صندوق	۵۹۰,۰۰۰	
موجودی بانک	۱۶۴۰,۰۰۰	
بدھکاران	۰	
آپارتمان	۳۰,۰۰۰,۰۰۰	
اثاثه	۴۰۰,۰۰۰	
بستانکاران	۱۰۰,۰۰۰	
سرمایه	۵,۰۰۰,۰۰۰	
درآمد تعمیرات	۶۱۰,۰۰۰	
هزینه نگهداری آپارتمان	۲۰,۰۰۰	
هزینه تبلیغات	۷۰,۰۰۰	
		۵,۷۱۰,۰۰۰
		۵,۷۱۰,۰۰۰

■ تهیه صورتهای مالی

قبل اگفته شد که برای اداره صحیح و کارآمد یک مؤسسه، ارزیابی عملکرد گذشته و برنامه ریزی فعالیتهای آتی آن، به اطلاعات مالی نیاز است. چون اطلاعات تفصیلی در باره جزیئات معاملات و عملیات مالی حجیم و پراکنده است به راحتی نمی تواند برای انجام امور فوق مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین، در حسابداری، اطلاعات مربوط به معاملات و عملیات مالی در حسابها طبقه بندی و خلاصه و بر اساس آن گزارش‌های مالی مختلف و صورتهای مالی تهیه می شود. هدف از تهیه صورتهای مالی فراهم آوردن اطلاعاتی مختصر و مفید درباره وضعیت مالی و نتایج عملیات یک مؤسسه است به نحوی که مدیران و دیگر اشخاص ذیحق و ذینفع در یک مؤسسه بتوانند درباره آن آگاهانه تصمیم بگیرند.

صورتهای مالی همواره برای دوره زمانی معین تهیه می شود که ممکن است یک ماه، سه ماه یا یک سال